

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ПРАНМАН АЛІНА ЮРІЇВНА

Допускається до захисту:
к. пед. н., доцент
в.о. завідувача кафедри
теорії і практики перекладу
Олеся БОЙВАН
«_____» _____ 20__р.

ТЕМА
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ:
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА
НІМЕЦЬКИХ НОВИН)

Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»
Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Воловик Анна Анатоліївна,
к. філол. н., старший викладач
кафедри теорії і практики перекладу

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Пранман А.Ю. Фразеологізми з метеорологічним компонентом: перекладознавчий аспект (на матеріалі англійських та німецьких новин). Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Освітня програма «Англійська та друга іноземні мови та літератури (переклад включно)». Донецький та національний університет імені Василя Стуса, 2024. 99 с.

Магістерську роботу присвячено фразеологічним одиницям із з метеорологічним компонентом у англійській та німецькій мовах на матеріалі англійських та німецьких новин.

Матеріал цієї праці – 285 фразеологічних одиниць (132 – англійськомовних та 153 німецькомовних), дібраних методом вибірки.

У роботі досліджується історичний аспект творення, типології та структурування та семантика фразеологічних одиниць в межах фразеологічних одиниць англійської та німецької мов.

Метеорологічні компоненти є одним з найбільш популярних компонентів у фразеології. Погодні явища відіграють неабияку роль в житті людства, саме тому є одними з шаблонів порівняння та аналізу світу.

Результати аналізу вказують на належність низки значень таких як емоційний стан, процес мислення, дія та взаємодія; частотність використання окремих фразеологічних одиниць із метеорологічним компонентом у англійській та німецькій мовах відповідно до індивідуального розвитку кожної мови.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, метеорологічний компонент, семантика, типологія, значення.

SUMMARY

Pranman A.Y. Phraseological expressions with meteorological component: translation aspect (based on the material of English and German news). Speciality 035 'Philology'. Specialisation 035.041 'Germanic Languages and Literatures (translation inclusive), first language - English'. Educational programme 'English and other foreign languages and literatures (translation inclusive)'. Vasyl' Stus Donetsk and National University, 2024. 99 c.

The master's thesis is devoted to phraseological units with a meteorological component in English and German based on the material of English and German news.

The material of this work consists of 285 phraseological units (132 in English and 153 in German) selected by the sampling method.

The paper investigates the historical aspect of creation, typology and structuring and semantics of phraseological units within the phraseological units of English and German.

Meteorological components are among the most popular components in phraseology. Weather phenomena play a significant role in the life of mankind, which is why they are one of the templates for comparing and analysing the world.

The results of the analysis indicate the importance of a number of meanings, such as emotional state, thought process, action and interaction; the frequency of use of certain phraseological units with a meteorological component in English and German in accordance with the individual development of each language.

Keywords: phraseological units, meteorological component, semantics, typology, meaning.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АСПЕКТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ	9
1.1. Фразеологічні одиниці як об'єкт перекладу	9
1.2. Загальні вимоги до перекладу фразеологічних одиниць	27
1.3. Відображення метеорологічної семантики у національних фразеологічних системах.....	37
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У НОВИННОМУ ДИСКУРСІ.....	45
2.1. Дискурсивні характеристики новинних текстів	45
2.2. Лексико-семантичні особливості фразеологізмів із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі.....	54
2.3. Структурні особливості фразеологізмів із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі.....	62
Висновки до розділу 2	67
РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ, УЖИТИХ У АНГЛІЙСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ НОВИНАХ	67
3.1. Лексико-семантичні стратегії перекладу англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах.....	67
3.2. Граматичні стратегії перекладу англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах	87
3.3. Лексико-граматичні стратегії перекладу англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах.....	94
Висновки до розділу 3	109
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	112
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	116

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Переклад – один із найефективніших факторів порозуміння між носіями різних мов, а художній переклад забезпечує інтенсивність процесу взаємопроникнення культур.

Ретроспектива фразеологічних досліджень показує, що в працях багатьох учених було визначено фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну, вказано на її відокремленість від синтаксису, лексикології і стилістики, у той час, як зарубіжні автори, навпаки, продовжували розглядати фразеологію в ракурсі інших дисциплін (загального мовознавства, лексикології, стилістики, лексикографії).

Стилістичне використання фразеологічних одиниць – це природний, писемний спосіб для відображення образної думки. Існує чітка потреба у вивченні вживаних фразеологізмів, так як вони зберігають багатовіковий досвід народу та розвиток його культури. Стилістичне використання фразеологізмів не є порушенням, а становить цілеспрямований вибір.

Важливий напрямок сучасних перекладознавчих досліджень пов'язаний із вирішенням питання чи доцільно застосовувати ті самі принципи та засоби для перекладу іншомовних фразеологічних одиниць. Кожна фразеологічна одиниця індивідуальна в своєму прояві й не співвідносна з іншою.

Мета дослідження: виявлення закономірностей відтворення смислу англomовних та німецькомовних фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі, в українському перекладі.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Розглянути поняття фразеологізму крізь призму перекладознавства;
2. Проаналізувати сучасні підходи до перекладу фразеологічних одиниць;

3. Охарактеризувати відображення метеорологічної семантики у національних фразеологічних системах;

4. Визначити функції та особливості використання фразеологізмів із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі;

5. Обґрунтувати методи дослідження закономірностей відтворення англомовних та німецькомовних фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі, в українському перекладі;

6. Виділити ключові стратегії перекладу англомовних та німецькомовних фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі, українською мовою.

Об'єкт дослідження: фразеологічні одиниці англійської та німецької мови із метеорологічною семантикою.

Предмет дослідження: закономірності відтворення смислу англомовних та німецькомовних фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі, в українському перекладі.

Мета та завдання роботи визначили вибір методів дослідження, серед яких перекладознавчий аналіз, порівняльний, структуральний та описовий методи. Методика дослідження має комплексний характер, який полягає у використанні різних методів та прийомів, що зумовлено метою і конкретними завданнями. Загальнонаукові методи аналізу та синтезу були використані для опрацювання наявних знань із фразеологічної проблематики у перекладознавстві й суміжних галузях. Індуктивний метод дозволяв робити необхідні узагальнення та висновки на основі наявного емпіричного матеріалу. Класифікаційний і типологічний аналіз використовувалися для впорядкування й цілісного представлення опрацьованого матеріалу у вигляді класифікацій. Порівняльно-перекладознавчий аналіз як провідний метод був задіяний протягом усього дослідження для зіставлення різних підходів у

перекладі особливостей фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі.

Теоретичну основу роботи складають дослідження Л. Авксентьева, Н. Бабич [26], А. Івченка, В. Д. та Д. В. Ужченків [64]. **Методологічну основу роботи** складають дослідження Я. Ледовської, Т. Новікової, Л. Пишної, Л. Черноватого.

Наукова новизна роботи. У дослідженні запропоновано цілісний підхід до розгляду закономірностей англо- та німецько-українського перекладу фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, вжитих у новинному дискурсі.

Теоретичне значення роботи. Теоретичні положення поглиблюють теорію та критику перекладу фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою й можуть бути використані для їх подальшої розробки.

Практичне значення пропонованого дослідження полягає в можливості використання його результатів і запропонованих методів практичного аналізу у курсі «Теорії та практики перекладу», на практичних заняттях з інтерпретації тексту, на семінарах з практики перекладу, порівняльної стилістики.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АСПЕКТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Фразеологічні одиниці як об'єкт перекладу

Інтерес до фразеології надзвичайно зріс за останні роки. Цей інтерес можна пояснити тим, що фразеологізми, крилаті вислови та прислів'я якомога краще відповідають духу нашого часу, який вимагає особливої стислості вираження думки.

Фразеологія знаходиться на місці «стикування» науки і мистецтва, будучи немовби своєрідною ланкою між ними. Виразність і образність зближують фразеологізми з художньою літературою, властивість синтезу думок, встановлення зв'язку між явищами, точність і лаконізм споріднюють їх із наукою [8. С. 39-45].

Невипадково за кордоном досі достатньо численними є прихильники теорії приналежності фразеологізмів не до літератури, а до науки, зокрема до філософії, і ведеться полеміка з цього питання. Фразеологізми, звичайно, потрібно вважати літературним жанром, але вони близькі науці, і це сприяє їх популярності в наш час, характерний розквітом науки [10].

Жанр фразеологізму привабливий для читача новизною і несподіванкою змісту, відточеністю форми. Він привабливий як в окремій формі, так і в контексті виступу, статті та художнього твору. Для того щоб охарактеризувати фразеологізм найбільш повно, ми провели дефініційний аналіз.

«Фразеологізм – короткий вислів, що виражає певну узагальнену закінчену повчальну або парадоксальну думку. Джерела фразеологізмів – літературні твори, розповіді про випадки з життя історичних осіб» [1. с. 134].

Фразеологізми, що створювалися саме як фразеологізми, переважають в численних збірниках фразеологізмів і на сайтах в Інтернет, менший обсяг

складають крилаті фрази і цитати, створені в контексті творів, виступів авторів. Найяскравіші представники фразеологізму як самостійного жанру: Ф. де Ларошфуко, Н. Шамфор, Б. Паскаль, І.В. Гете, С.Є. Лец. І все ж багато фразеологізмів походять із літературних творів; наприклад, велика частина фразеологізмів Оскара Уайльда – репліки з його п'єс. У таких випадках фразеологізм набуває форму цитати, з огляду на те, що акцент робиться не стільки на мудрості висловлювання, скільки на його особі його автора.

У фразеології широко використовуються каламбурна гра слів, логічні зрушення, які проявляються в протиставленні подібних понять і ототожненні протилежних; несподіванка досягається руйнуванням закріплених за словами зв'язків і асоціацій [19].

Для фразеологізмів характерні повнота і завершеність змісту, стислість і точність словесного вираження, нерідко фразеологізми називають життєвими мудростями. Як правило, фразеологізм не викликає протиріч у читача і часто нагадує про прості істини, якими нехтує людина.

Історія фразеологічної думки почалася в далекій давнині: короткі висловлювання зустрічаються вже на давньоєгипетських папірусах і клинописних табличках Межиріччя, а в античній Греції і Римі фразеологізм оформлюється як літературний жанр. Вже тоді люди прагнули коротко висловлювати свої думки, формулюючи найзначніші з них у формі висловів. В фразеологізмах найяскравіше відбиваються особливості мислення людей різних країн в різні епохи, релігійних і політичних поглядів. Однак є і загальні, вічні теми: сенс життя, світоустрій, суспільство і держава.

Значну роль у формуванні фразеологічної форми зіграли східні мислителі. Як приклад можна привести трактат «Дао Де цзін» (автором якого вважається Лао-Цзи) і твори Конфуція, в яких неподільно злиті стиль

мислення і літературна форма. Кожне висловлювання в цих творах пронизане гармонією світовідчуття і прагненням до вищої мудрості.

Зміст фразеологізмів в Західній Європі значно змінюється в період Відродження. На зміну релігійним і богословським текстам приходить світська література, в якій фразеологічний жанр займає гідне місце. У Новий час фразеологічна літературна форма розвивається в двох напрямках – як самостійний жанр і у вигляді крилатих фраз, включених у контекст різних творів (наукових робіт, поезії, прози, публіцистики, листування й т.ін.).

На початку двадцятого століття фразеологічна думка набула особливої літературної витонченості й досягла великого культурного значення, але потім зміст і стиль фразеологізмів все більше усереднюється. Авторами і «героями» фразеологізмів стають актори, кінорежисери, музиканти, політики, бізнесмени та інші популярні персони, а джерелами – усні виступи, інтерв'ю, анекдоти і т.ін.

Фразеологізм – це текст малої форми, який імпліцитно містить ширшу інформацію, ніж та, яка виражена експліцитно. А. Денисова підкреслює, що імпліцитність фразеологізму обумовлена тим, що його зміст є результатом авторського вимислу, що дозволяє розглядати фразеологізм як мініатюрний художній твір [24].

Огляд робіт вітчизняних і зарубіжних дослідників показує, що з урахуванням термінологічного протиріччя дати дефініцію фразеологічному жанру виявляється достатньо складним завданням, оскільки фразеологізм пройшов довгий шлях розвитку, перш ніж набути ознак жанрово-естетичної форми. З одного боку, традиційними є згадки про те, що «не вповні визначені жанрові особливості та межі фразеологічного жанру, а також не досліджена його поетика» [7; 8]. З іншого боку, практично в кожній вітчизняній статті з цієї тематики можна знайти цілком чітку і недвозначну дефініцію

фразеологічного жанру, основними ознаками якого є пуантованість форми (витонченість стилю) [7] і специфіка змісту (глибока, справжня думка) [8]. Зауважимо, що конкретний набір специфічних ознак фразеологічної жанрової форми в різних визначеннях нерідко має істотні відмінності.

Як бачимо, відсутність чіткої жанрової дефініції провокує дослідників зараховувати до фразеологічного жанру літературні реалії, які не відповідають критеріям цього жанрового феномена [25].

Як зазначає П. Шкандера, той, хто дає визначення фразеологічному жанру, повинен чітко уявляти наступне: повинні бути сформульовані критерії, які обґрунтовують не тільки приналежність до даного жанру, а й ті риси, що виключають можливість зарахувати той чи інший феномен до жанру фразеологізмів [85]. Саме тут, на думку П. Шкандери, виникає проблема, бо до жанру фразеологізму, безперечно, належать тексти, які фразеологізмами не називаються: фрагменти, нотатки. Водночас, із цього жанру також безперечно виключаються тексти, які в назві мають слово фразеологізм [85]. У цій парадоксальній ситуації намагаються розібратися багато дослідників. Однак до сих пір ця основна проблема досліджень фразеології не вирішена.

Тривалий шлях розвитку фразеологізму як окремого жанру ставить перед дослідниками наступне питання: чи слід вважати фразеологізм особливим літературним жанром, як у багатьох дослідженнях, або ж перед нами форма філософування.

На наш погляд, неокресленість жанрових меж фразеологізму підсилює також досить довільне вживання тих чи інших жанрових найменувань різновидів фразеологізму в сучасній науковій літературі. Наразі не вироблені єдині критерії, відповідно до яких ці види можна було б диференціювати.

В основу наявних класифікацій дослідники закладають різні принципи. Так, наприклад, класифікація, наведена в роботі О. Галинської [17], з одного боку, будується відповідно до критерію авторства: анонімні фразеологізми (гноми чи сентенції) – авторські фразеологізми (апофегми), а з іншого боку, в цій же класифікації простежується тематичний принцип, на підставі якого виділяються, наприклад, хрїї як ситуативно-анекдотичні фразеологізми і максими як фразеологізми моралістичні.

Незважаючи на жанрову нез'ясованість фразеологізму, ми підкреслюємо його універсальність, оскільки фразеологічний жанр поєднує в собі психологізм роману, сюжетну напруженість новели, вербальну витонченість вірша, глибину філософського трактату, грайливість дитячої лічилки, розмах епічної поеми. Все це виражено в фразеологізмі в декількох словах. Тому предметом фразеологічного жанру стає загальне, абстрактне, абстрактне як джерело пояснення одиничного і конкретного. Відповідно, парадоксальна суть фразеологічного жанру полягає у змістовому і мовному різноманітті, що реалізується на мізерному просторі виразних форм.

Узагальнюючи вищесказане стосовно невизначеності жанрових меж фразеологізму в сучасній філології, ми стверджуємо, що багато науковців намагаються визначити жанрову специфіку фразеологізму, але, тим не менше, питання залишається відкритим через відсутність єдиних жанрових меж фразеологізму і розробки класифікації його видів.

При розгляді фразеологізму як малоформатного тексту слід зазначити, що складність поняття тексту визначається наявністю його характерних ознак. У лінгвістиці тексту по-різному визначаються основні ознаки тексту. Н. Венжинович зазначає, що будь-який текст характеризується його зв'язністю, цілісністю й комунікативною завершеністю [15]. Т. Андрєєва виділяє сім критеріїв текстуальності: когезію, когерентність, інтенційність,

акцептабельність, інформативність, ситуативність і міжтекстуальність [5]. Отже, сутність фразеологізму як малоформатного тексту відповідає перерахованим основним характеристикам.

Більш того, для розгляду фразеологізму як малоформатного тексту, на наш погляд, можуть бути використані також поняття теми і реми. Слідом за широко поширеною в лінгвістиці ідеологією актуального членування, ми виділяємо на кожному рівні членування фразеологізму (на поверхневому і на глибинному) два компоненти його змісту: вже відоме, дане, що відображає тему фразеологізму на поверхневому рівні змісту, і нове, актуальне, що відображає через асоціативні зв'язки рему фразеологізму на глибинному рівні змісту.

Визначальним визнається рівень глибинний в силу його універсальності, обумовленої універсальним характером людського мислення. Звернемося до думки Л. Аксьоненко: будь-який зв'язок у реченні не лише визначає тему, але і «пророкує» його рему [4]. Тому ми розглядаємо фразеологізм як структурно організоване висловлювання або надфразову єдність, що наділена наявністю двох компонентів змісту – теми на поверхневому рівні і реми на глибинному рівні змісту, а також цілісністю, смисловою завершеністю, цілеспрямованістю, інформативністю, прагматичною настановою, тобто автономним текстовим статусом.

Однак фразеологізм – це все ж особливий вид тексту зі своїми характерними ознаками. До таких ми відносимо відсутність фабули і текстового елемента заголовка, відсутність форм архітекτονіки (початку, кінця, епіграфу, епілогу, сюжетної лінії) і хронотопу, наявність тенденції до появи нового сенсу фразеологізму, а також малої форми, що у випадку зі вступними фразеологізмами витягнуті з більш крупного тексту, яка дозволяє виділити його як малоформатний текст і забезпечити його автономність, що

дає фразеологізму право існувати самостійно, незалежно від контексту твору, і як результат малої форми фразеологічний текст характеризується неможливістю його «згортання».

Оскільки основною загальновизнаною відмінною рисою фразеологізму є його генералізація, це дозволяє віднести фразеологізм до категорії універсальних висловлювань, відмежовуючи його тим самим від конкретизованих висловлювань, призначених для передачі фактологічної інформації, тобто тих, що викладають думки, оцінки і містять співвідношення з реальністю і просторово-часові координати. На відміну від них, універсальні висловлювання умоглядні, вони передають певні абстрактні ідеї за допомогою генералізації реальних предметів, явищ, засновані на попередньому сукупному індивідуальному і загальнолюдському практичному і теоретичному досвіді (так звані етичні правила і знання про життя) [2].

У роботі «Лексико-фразеологічна основа текстів політичних дискусій» О. Андрейченко виділяє наступні характеристики універсальних висловлювань: 1) позачасова співвіднесеність; 2) наявність кванторів загальності – прислівників, займенників, заперечень; 3) наявність контрасту; 4) наявність спеціальних зачинів; 5) використання риторичних запитань [7].

У свою чергу, Г. Артеменко закликає відрізнати фразеологізм від універсальних висловлювань, які функціонують в рамках особистих тверджень, думок, спостережень і висновків, оскільки фразеологізм не може являти собою висловлювання від першої особи [8].

Ми визнаємо генералізацію відмінною рисою фразеологізму, оскільки колективний автор висловлювання узагальнює інформацію, співвідносячи її зі своїм досвідом, піднімаючись на вищий щабель абстракції стосовно подієвого часу і місця. Тому ми відносимо фразеологізми до категорії

універсальних висловлювань, особливість яких полягає в тому, що сприйняті конкретні факти і явища дійсності піддаються узагальненню і знову втілюються в конкретних образах. Стислість, лаконічність цих висловлювань створюють велику зручність при запам'ятовуванні і відтворенні їх у відповідних ситуаціях.

Таким чином, ми усвідомлюємо триєдину сутність фразеологізму, який розглядається нами як жанр, малоформатний текст і універсальне висловлювання.

За структурою фразеологізм – багатоскладникова одиниця, якій притаманне цілісне за номінативною функцією найменування. «Фразеологічні одиниці становлять собою специфічний вид номінації, а саме – непряму, вторинну номінацію» [13]. Однією з особливостей цих вторинних номінацій є можливість реалізації вербальних знаків експресивного характеру задля передачі широкого спектру людських емоцій.

Актуальність дослідження фразеологічних одиниць зі семантикою інтенсивності зумовлена вищевказаними чинниками та визначається незмінним інтересом лінгвістів до семантики фразеологізмів. Розв'язання подібних питань сприятиме більш глибокому усвідомленню процесу формування українськомовної картини світу.

Під структурою фразеологічних одиниць будемо розуміти синтаксичні властивості окремих слів як частин мови, тобто правила їхньої сполучуваності з іншими словами у фразеологічних одиницях.

Фразеологічна одиниця має схожість зі словом та словосполученням за такими ознаками:

1. Відтворюється як готова значеннєва одиниця.
2. Має сталу структуру.
3. Вступає в синонімічні зв'язки зі словами.

4. Виконує синтаксичні функції у реченні [28].

Фразеологічні одиниці відрізняються від вільних груп слів семантично і структурно:

1) вони передають єдину концепцію, а їх значення ідіоматичне, тобто не є лише сукупністю значень їх складників;

2) вони характеризуються структурною незмінністю (жодне слово не може бути замінено будь-яким компонентом фразеологічної одиниці, не руйнуючи його сенсу, наприклад, *to rain cats and dogs* – лити як з відра (про дощ);

3) вони не створюються під час мовлення, а використовуються як готові одиниці. На відміну від слова, фразеологічну одиницю можна розділити на окремо структуровані елементи і синтаксично трансформувати.

Існує кілька типів фразеологічних одиниць. У фразеологічних виразах буквальні та образні значення абсолютно не пов'язані між собою, наприклад:

– *once in a blue moon* – *рідко* (а не «*один раз в блакитний місяць*»);

– *to kill two birds with one stone* – *вирішити одразу дві проблеми* (а не «*вбити двох пташок одним каменем*»);

– *help yourself* – *пригощайся* (а не «*допоможи собі*»);

Істотними ознаками фразеологічних одиниць є відсутність семантичної мотивації та лексико-граматична стійкість.

Фразеологічна стійкість базується на:

- 1) стабільності використання;
- 2) стабільності значення;
- 3) лексичній стабільності;
- 4) синтаксичній стабільності;
- 5) ритмічній характеристиці, римах і образах.

Фразеологічні одиниці класифікуються за різними критеріями. Значний вклад у дослідженні фразеології зробив Л. Авксентьев. У його семантичній класифікації фразеологізми класифікуються за ступенем смислової вмотивованості, тобто співвідношенням між семантикою всієї одиниці і семантикою її складників [1]. Розрізняють три класи фразеологічних одиниць: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

1. Фразеологічні зрощення – це абсолютно неподільні, стійкі з'єднання, загальне значення яких не залежить від значення складових їх слів, наприклад: *to kick the bucket* (розм.) – *загнутися, померти*; *to rain cats and dogs* – *лити як з відра (про дощ)*; *to be all thumbs* – *бути невмілим, незграбним*.

Фразеологічні зрощення з'явилися на базі переносних значень їх складників, які перестали бути зрозумілими в сучасній англійській мові. Образність фразеологічних зрощень розкривається лише історично.

Наприклад, вираз “*to be all thumbs*” є тотожним виразу “*one's fingers are all thumbs*”, яке зазнало історичних змін. Фразеологізм “*Kilkenny cats*” очевидно, походить з легенди про запеклу боротьбу між містами *Kilkenny* і *Irishtown* в XVII столітті, що призвело до їх розорення.

А відтак, для фразеологічних зрощень переносне значення стало основним. Фразеологічні зрощення володіють рядом характерних ознак, а саме:

- а) вони можуть включати некротизми – слова, які ніде, окрім даного зрощення, не вживаються;
- б) архаїзми також можуть входити до складу зрощень;
- в) зрощення фразеологізмів синтаксично нероздільні;
- г) в більшості випадків в них неможлива перестановка складників;

д) вони не мають у своєму складі додаткових слів [1].

2. Фразеологічні єдності - – це такі стійкі з'єднання слів, в яких за наявності загального переносного значення зберігаються ознаки семантичної нарізності складників. Наприклад: *to spill the beans* – *видати секрет*; *to burn bridges* – *спалювати мости*; *to throw dust into smb.'s eyes* – *заговорювати зуби*; *to throw mud at smb.* – *поливати бажнюкою*; *to be narrow in the shoulders* – *не розуміти жартів*; *to paint the devil blacker than he is* – *згущувати фарби*; *to paint the lily* – *підфарбувати колір лілії, намагатися поліпшити або прикрасити що-небудь, що не потребує удосконалення*.

Фразеологічні єдності деякою мірою зближуються із фразеологічними зрощеннями своєю образністю, метафоричністю. Але, на відміну, від фразеологічних зрощень, де зміст розкривається лише діяхронічно, у фразеологічних єдностях образність зрозуміла вживанням сучасної мови.

Для того, щоб зрозуміти фразеологічний зворот, слід сприймати його складники в переносному значенні. Наприклад, вираз “*to make a mountain out of a molehill*” – *робити з мухи слона*, тобто сильно перебільшувати що-небудь (буквально, робити гору з горбка нірки крота), розкривається лише в тому випадку, якщо слово “*molehill*” розглядати у значенні “щось незначне, маленьке”, а слово “*mountain*” – “щось величезне”. У складі фразеологічної єдності відсутні слова, незрозумілі з точки зору сучасної мови [1].

Наведемо характерні ознаки фразеологічних єдностей:

- можливість збігу з існуючими словосполученнями (пор. : *to throw dust into smb.'s eyes*, *to be narrow in the shoulders*, *to burn one's fingers*, *to burn bridges*);
- збереження значення окремих складників (*to put a spoke in smb.'s wheel*);

- неможливість заміни одних складників на інші (to hold one's cards close to one's chest);
- емоційно-експресивна забарвленість (to throw dust into smb.devil blacker than he is);
- наявність синонімів зі словами чи іншими фразеологізмами (to gild refined gold = to paint the lily).

3. Фразеологічні сполучення – це стійкі звороти, до складу яких входять слова з вільним та фразеологічно пов'язаним семантикою, а от: a bosom friend – нерозлучний друг, a pitched battle – запекла битва, Adam's apple – Адамове яблуко, a Sisyphean labor – Сізіфова праця, rack one's brains – сушити голову (посилено думати, згадувати), to pay attention to smb. – звернути на когось увагу і т.ін. Характерними ознаками фразеологічних сполук (поєднань) є наступні:

- допущення варіантності одного з складників (a bosom friend – нерозлучний друг, a bosom buddy – нерозлучний приятель);
- можливість синонімічної заміни стрижневого слова (a pitched battle – запекла битва, a fierce battle - люта битва);
- можливість включення визначень (he frowned his thick eyebrows – він насупив густі брови);
- можливість перестановки складників (a Sisyphean labor – Сізіфова праця, a labor of Sisyphus – праця Сізіфа);
- обов'язковість вільного вживання одного з складників і зв'язаність вживання іншого (a bosom friend – нерозлучний друг: нерозлучним не може бути враг чи хтось небудь інший) [1].

Спираючись на класифікацію Л. Авксентьєва, Ж. Краснобаєва-Чорна виділяє четвертий клас – фразеологічні вирази, до яких належать «такі стійкі в своєму складі і вживанні фразеологічні звороти, які не тільки є семантично

подільними, але й складаються цілком із слів з вільним семантикою (*live and learn – століття живи, століття вчись; better untaught than ill taught – краще бути неписьменним, ніж неправильно навченим; many men, many minds – скільки голів, стільки і розумів; easier said than done – легко сказати, ніж зробити; nothing is impossible to a willing heart – хто хоче того досягне.*» [35].

До цієї групи фразеологічних одиниць він відносить: прислів'я, приказки, крилаті вислови, афоризми, сентенцію, народні промовки, літературну цитату, парадокс і максиму.

Однією з характерних рис фразеологічного звороту є постійність його складу. Враховуючи характер складу фразеологізмів, виділяються дві групи фразеологічних зворотів: а) фразеологічні звороти, що утворюються зі слів вільного вживання, і належати до активної лексики мови (*to throw dust into smb.'s eyes*);

б) фразеологічні звороти з лексико-семантичними особливостями, тобто такі, в яких є слова зв'язаного вживання, слова застарілі або з діалектним семантикою (*to send smb. To Coventry*).

При розгляді класифікації фразеологічних зворотів з точки зору їх експресивно-стилістичних властивостей можна виділити наступні групи фразеологічних зворотів, а саме: міжстильові; розмовно-побутові; книжкові; архаїзми та історизми [68].

Стилістична диференціація фразеологічних одиниць включає оцінно-емоційно-експресивні особливості, які здобуваються фразеологізмами внаслідок їх переважного і, навіть, виняткового вживання у різних сферах та галузях людського спілкування.

- міжстильові фразеологічні звороти – це стійкі з'єднання відомих слів, що вживаються у всіх стилях мови;

- розмовні побутові фразеологічні звороти – це стійкі з'єднання слів, які переважно чи виключно вживаються в усній мові;
- книжкові фразеологічні звороти – це стійкі з'єднання слів, які переважно виключно вживаються у письмений мові;
- фразеологізми – архаїзми та історизми – це фразеологічні звороти, що виходили з активного вживання у зв'язку із зникненням відповідного явища в дійсності.

Наприклад: to open fire, to stick to one's guns – військ., to cross the Rubicon – військ., the fifth column – іст., to sail under false colors – мор., Pillars of Hercules – арх., to take the ball before the bound – спорт., to bell the cat – фольк., to tilt at windmills – мор., to lift the lid of Pandora's box – міфол., fatted calf – бібл., the brand of Cain – міфол., Heel of Achilles

– міфол., sword of Damocles – іст., Judgment Day – міфол., God Almighty – бібл., brown study – літ., repetitio est mater studiorum – запоз. (Lat.) тощо [19].

С. Романюк класифікує фразеологічні одиниці за функціональним принципом. Для неї найважливішим параметром фразеологічності є зіставлення фразеологічної одиниці зі словом та їх еквівалентність. Вона диференціює фразеологізми на стилістично нейтральні й експресивні. Фразеологічні одиниці є нейтральними, неметафоричними, ідіоми – метафоричні, стилістично забарвлені. С. Романюк виділяє також «одновершинні фразеологічні одиниці, а також двовершинні й багатровершинні» [55].

Д. Сизонов класифікує фразеологічні одиниці за типом контексту [58]. Фразеологічні одиниці позначені фіксованим (постійним) контекстом, який не можна змінити: *Spanish shame* – іспанський сором (але не американський

чи український). Д. Сизонов виділяє дві групи фразеологізмів: фраземи і ідіоми. Прислів'я та приказки до складу фразеології Д. Сизонов не включає.

1. Фраземи складаються з двох складників, один з яких фразеологічно пов'язаний, другий служить визначальним контекстом: *green eye* – *ревнивий погляд*, *green hand* – *недосвідчений працівник*, *green years* – *молоді роки*, *green wound* – *незагоєна рана та ін.*

2. Ідіоми характеризуються ідіоматичністю. Тобто, цілісне значення ідіом створюється завдяки групі слів і не є суто комбінацією значень складників: *mare's nest* – *нонсенс*, *to pin one's heart on one's sleeve* – *не вміти приховувати свої почуття*.

В. Ужченко вважає, що фразеологізми заповнюють лакуни в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною нових сторін дійсності [64].

Класифікація В. Ужченка ґрунтується на функції фразеологічної одиниці в комунікації. За цією класифікацією фразеологічні одиниці підрозділяються на: номінативні, номінативно-комунікативні, комунікативні та ті, які не належать ні до номінативних, ні до комунікативних [64].

1. Номінативні фразеологічні одиниці – це одиниці, що позначають об'єкти, явища, дії, стани, якості. Вони можуть бути у вигляді:

а) іменника: *a snake in the grass* – *змія підкольна*, *a bitter pill to swallow* – *щось*

неприємне, гнітюча необхідність;

б) прикметника: *long in the tooth* – *старий*;

в) прислівника: *out of a blue sky* – *зненацька*, *as quick as a flash* – *швидко як блискавка*;

г) прийменника: *with an eye to* – *з наміром*.

2. Номінативно-комунікативні одиниці містять дієслово: *to set the Thames on fire* – зробити щось щось незвичайне, *to know which side one's bread is buttered* – знати свою вигоду, *to put the hat on smb's misery* – на довершення всіх бід.

3. Фразеологічні одиниці третього класу виражають емоції та ставлення до речей: *God damn it!* – Чорт забирай!

4. Комунікативні фразеологічні одиниці представлені приказками та прислів'ями: *Never say «never»* – ніколи не кажи «ніколи».

Деякі лінгвісти (Д. Сизонов) не включають в свої класифікації прислів'я та приказки. Інші (В. Ужченко) – навпаки, аргументуючи це тим, що:

- 1) у приказок та прислів'їв як і у фразеологічних одиниць складові ніколи не змінюються;
- 2) фразеологічні одиниці часто формуються на основі прислів'їв і приказок.

У словниках ідіом та фразеологізмів використовується традиційний і найстаріший принцип класифікації фразеологічних одиниць – тематичний принцип.

Фразеологічні зрощення. Фразеологічні зрощення – тип фразеологічних одиниць неподільний та невмотивований, у значенні цих фразеологічних одиниць «немає ніякого зв'язку, навіть потенційного, зі семантикою їх складників» [16].

- *to kiss the hare's foot* – запізнюватися;
- *the king's picture* – фальшива монета;
- *to kick the bucket* – померти.

Є ряд факторів, за якими виникає семантична неподільність у фразеологічних зрощеннях:

- наявність застарілих незрозумілих для загалу слів у складі фразеологізмів (Kilkenny cats);
- наявність граматичних архаїзмів (Pillars of Hercules);
- втрата живого синтаксичного зв'язку у межах фразеологічної одиниці.

Фразеологічні зрощення також називають ідіомами. Під ідіомами розуміють фразеологічні одиниці, які повністю втратили внутрішню форму. Складною етимологічною проблемою є пояснення того, як склалося значення ідіом. Дуже важко вловити зв'язок між семантикою фразеологізму та його складниками. Ідіоми неможливо перекласти на іншу мову, для перекладу потрібно знайти відповідник (якщо такий є) або перекласти словом або словосполученням зі схожим змістом.

Фразеологічні єдності. Фразеологічна єдність – це семантично неподільна фразеологічна одиниця, весь сенс якої мотивується семантикою її складників. Загалом, фразеологічні єдності це фрази, де значення всієї єдності не є сумою значень її складників, а базується на них і може бути зрозуміло з складників. Сенс значущого слова не надто віддалений від його звичайних значень. Цей сенс формується в результаті узагальненого переносного значення вільного словосполучення. Це результат образного метафоричного перегляду словосполучення.

Приклади фразеологічних єдностей та їх значення:

- *to lose one's head* – *бути нездатним діяти розсудливо;*
- *a fish out of water* – *почувати себе некомфортно;*
- *angelic patience* – *янгольське терпіння.*

Цей тип фразеологізмів характеризуються смисловою подвійністю. Значення тієї чи іншої фразеологічної єдності практично неможливо

визначити, якщо вона виділена з контексту, тому що ці словосполучення можуть вживатися як в прямому так і в переносному значенні.

Також характерні для фразеологічних єдностей: римовані співзвуччя (oldies and goodies), алітерація (As pretty as a picture, as dumb as dirt) та каламбури (small flame can turn into a big fire).

Фразеологічні єдності можуть виникати і внаслідок синтаксичної спеціалізації фрази, вживання її у певній граматичній формі, внаслідок наявності експресивних відтінків значення. До цього розряду В. Ужченко залучає «фразові штампи, кліше, типові для різних літературних стилів, і літературні цитати, і крилаті вислови, і народні прислів'я та приказки» [64].

Фразеологічні сполучення. Фразеологічні сполучення – це семантично подільні словосполучення з частково зміненієм семантикою. Сполучення цього типу зазвичай аналітичні. Можна сказати, що вони чітко мотивовані, тобто значення одиниці може бути легко виведений із значень його складових (один з їх складників використовується в прямому значенні, а інший – у переносному сенсі).

Наприклад:

– *to make an attempt* – *намагатися*;

– *to make haste* – *поспішати*;

– *to offer an apology* – *вибачатися*;

Фразеологічні сполучення часто називають традиційними, тому що слова поєднуються в їх первісному значенні, але їхні комбінації на різних мовах відрізняються. Наприклад, *cash and carry* – *магазин самообслуговування*. Зазвичай неможливо розрахувати логічно з'єднання окремих слів. Це можна пояснити лише на основі традиції, наприклад, *deliver a lection* – *читати лекцію* (але не «*read a lecture*»).

У фразеологічних сполученнях слова зберігають свою повну семантичну незалежність, хоча вони обмежені у своїй силі, наприклад, *to wage war* – *вести війну* (але не «*to lead war*»).

Фразеологічні сполучення є найменш ідіоматичними з усіх видів фразеологічних одиниць. Іншими словами, у фразеологічних сполученнях значення цілого може бути виведено зі значення складників. Наприклад:

- *to draw a conclusion* – *зробити висновок*;
- *to lend assistance* – *надавати допомогу*;
- *to make money* – *заробляти гроші*;
- *to pay attention to* – *звертати увагу*.

У фразеологічних сполученнях один з складників може бути об'єднаний з різними словами. В англійській мові, слова широкого значення: *to make*, *to take*, *to do*, *to give*, – утворюють багато фразеологічних одиниць. Наприклад:

- *to take a trip* – *здійснити поїздки*;
- *to take a chance* – *скористатися шансом*;
- *to take interest* – *зацікавитися*;
- *to make friends* – *подружитися* [63].

Деякі традиційні сполучення являють собою еквіваленти прийменників (*by means of*, *in connection with*), інші – мають синонімічні вирази (*to make inquiries*=*to inquire*, *to make haste*=*to hurry*).

Фразеологічні сполучення не є еквівалентами слів. Їх складові обмежені в сполучній силі, тобто вони можуть поєднуватися лише з деякими словами і не можуть поєднуватися з будь-якими іншими словами, складові зберігають не тільки значення фразеологічних сполучень, але й усі їх структурні форми.

1.2. Загальні вимоги до перекладу фразеологічних одиниць

Зіставна фразеологія та переклад фразеологізмів – привабливе й перспективне явище, незважаючи на досить складний характер зіставляваних мов, нерівномірність їхнього розвитку та стану вивчення. Функціонально-комунікативний принцип аналізу фразеологічних одиниць передбачає їхній розгляд як складної семантичної структури, що охоплює багато складників, які відображають структуру значення за типами інформації. Кожний із таких складників семантичної структури фразеологізмів є носієм певного типу знань. Розглядаючи їх з такого погляду «Під параметром мають на увазі певний квант інформації про мовну структуру, який в екстремальному випадку може мати для користувача особливу зацікавленість, що, зазвичай, виявляється поряд із іншими квантами (параметрами) і знаходить специфічне вираження у словниках: інакше кажучи – це особлива словникова репрезентація структурних ознак мови» [22].

В основі мотиваційного макрокомпонента значення фразеологічної одиниці лежить образ, коректний можливому чи неможливому стану справ у реальному світі (наприклад, укр. бігти, висунувши язик – англ. to run like a bat out of hell, like mad, like the dickens', укр. йти на повідку – англ. X lets Y by the nose – тобто діяти не самостійно або некоректно до дійсності, залежати від кого-небудь). Зазначений образ у наведених вище фразеологізмах становить суть внутрішньої форми звороту. Компонент можна описати на підставі таких параметрів:

- характер образу, що є основою переосмислення;
- типи тропеїчного перетворення;
- образність внутрішньої форми;

– співвідношення внутрішньої форми з національно-культурною картиною світу [23].

Мотивованість фразеологічних одиниць, на відміну від слів, ситуативна. Це означає, що в їхній основі лежить непряма мотивація, яка часто виявляється абсурдною, наприклад,: укр. тримати (держати) себе в руках - англ. X keeps himself in check; робити з мухи слона - X makes a mountain out of a molehill – тобто сильно перебільшувати, завищувати значення чого-небудь. Абсурдність часто проявляється в контексті, коли ситуація, що є в основі фразеологічної одиниці, на перший погляд видається логічною, наприклад, укр. на риб'ячому хутрі - 'який погано зігріває' (про верхній одяг) -X 's coat offers no protection from the elements.

Під емотивністю мається на увазі здатність мовних сутностей відображати почуття чи ставлення до означуваного, що виражається в діапазоні схвалення / несхвалення. Емоції - форма ставлення людини до навколишньої дійсності, зазвичай, супроводжується оцінкою. Емотивність – це емоційність у мовному переломленні, тобто чуттєва оцінка об'єкта, вираження мовними або мовленнєвими засобами почуттів, настроїв, переживань людини. Емотивність завжди експресивна й оцінна, а не навпаки [24].

Типологія фразеологічних одиниць, за задумом авторів фразеографії в ґрунтується, передусім, на функціональній основі і враховує три рівні характеристик будь-якої фразеологічної одиниці: 1) комунікативно-функціональний поділ зворотів за їхніми функціями в реченні (функція – це роль, що виконує певний елемент у структурі, частину якої він становить); 2) номінативно-функціональний, на якому відбувається ідеографічне віднесення фразеологічних одиниць до відповідної смислової групи шляхом приписування ієрархічно-організованих понятійних індексів-дескриптів; 3)

семантико-синтаксичний, що характеризує семантичну структуру звороту, втім числі й за ознакою синтаксичної членимості. Фразеологічна семантика стикається з лексичною, хоча їй властиво багато відмінних особливостей. Незважаючи на те, що фразеологізми й уступають словам за своєю багатозначністю, однак їхня семантична структура надзвичайно складна.

На підставі параметризації значення фразеологічні одиниці можна розподілити на параметричні групи й упорядкувати спосіб їхньої репрезентації. У такому аспекті вивчення фразеологічних одиниць важливо виділити ті особливості їхнього синтезу, на який спрямовані всі параметри. Наприклад, для вживання англійського фразеологізму *a wise old bird: (one) wasn't born yesterday* або укр. стріляний (старий) горобець треба враховувати, що її емотивність змінюється залежно від дейксиса особи: Я стріляний горобець (похвала або іронія); Ти стріляний горобець (похвала або докір); Він стріляний горобець (похвала або несхвалення) [46].

У функціонально-комунікативному підході до вивчення фразеологічних одиниць інтеграція принципів опису відбувається з урахуванням їхнього комунікативного значення. Важливим є те, що вимагається для конструювання висловлювань, які визначають фразеологічні одиниці. Див., напр., різні обмеження словозмінного характеру: англ. *to lay (put, set) the saddle on the wrong horse* – укр. ‘звинувачувати не того, кого потрібно, звинувачувати невинного’; рос. *убить бобра*-укр. ‘зробити важливу справу, придбати що-небудь цінне’, в яких ужитий тільки досконалий вид дієслова; укр. *дарованому коневі в зуби не заглядають* – англ. *don't look a gift horse in the mouth* – “те, що отримано як подарунок, непристойно обговорювати, а вже тим більше негативно оцінювати” – який вжито тільки в доконаному виді дієслова: тільки однина іменника вживається у таких фразеологізмах: укр. *купувати kota в мішку*, англ. *to buy a pig in a poke* –

тобто ‘зробити що-небудь “наздогад”, “всліпу”, не знаючи заздалегідь, до чого це приведе [55].

Функціонально-комунікативний опис фразеологічних одиниць передбачає врахування позамовних знань – особливо це доводиться робити для з’ясування змісту мовних повідомлень, що містять у собі фразеологічні одиниці.

Національно-культурна семантика простежується на всіх рівнях: у фонетичному, морфологічному та синтаксичному. Найактивніше вона виявляється в тих мовних одиницях, що називають предмети і явища навколишнього світу, до яких належать і фразеологізми. “Визнаючи наявність певного “внутрішнього” змісту слова-знака, тобто факту, що слово-знак виражає щось, окрім себе, ми зобов’язані визнавати й наявність культурного компонента”, писала Н. Франчук. “Слова мови як соціального явища несуть собою відображення життя суспільства, його матеріальної та духовної культури. Це культурне значення “є частиною мови” [67]. Сказане можна застосувати і до фразеології, бо вона більш національно зорієнтована, ніж лексика через її менший зовнішній вплив та меншу динамічність. Як відомо, цей рівень мови розвивається переважно завдяки внутрішнім можливостям, тому в ньому не простежується інтенсивного зовнішнього впливу [68].

Процедурний спосіб репрезентації інформації про фразеологічні одиниці намагається моделювати стани мовної свідомості, привести в дію ті процеси, які відбуваються у мовній свідомості під час оперування мовними знаками взагалі та фразеологічними одиницями зокрема. Він перебуває у прямій відповідності з завданнями когнітивної лінгвістики, яка намагається залучити до опису мовленнєвих актів “активні процеси свідомості людини”. Для опису фразеологічних одиниць у мовленні під поглядом когнітивної

лінгвістики важливо знати, що поняття когніції враховує не тільки те, що пов'язано з роботою інтелекту людини (знання, свідомість, розум, мислення, експлікація, творчість, розробка планів і стратегій, роздумування, символізація, логічний висновок, розв'язання проблем, унаочнення, класифікація, співвідношення, фантазування і мрії), а й більш приземлені процеси, до яких належать: організація моторики, сприйняття, мисленнєві образи, нагадування, увага й упізнання [26]. Для вживання й розуміння фразеологічної одиниці у мовленні найважливіше в когніціях - це побудова образів, сама здатність людини створювати та інтерпретувати їх і усвідомлювати в мовних формах.

Показником інтегративного підходу до опису фразеологічних одиниць може слугувати сама їхня функціонально-параметрична класифікація, здійснювана на основі комунікативної значимості. Принагідно зауважимо, що функціонально-параметричний опис означає перехід теоретичних засад фразеології як лінгвістичної дисципліни на якісно новий ступінь, оскільки до уваги береться комунікативна значимість досліджуваних одиниць [38]. Її основними функціями, на наш погляд, є такі.

1. Кваліфікуюча (характеризуюча) функція. Це фразеологізми з предикативною семантикою, які здатні приписувати суб'єкту різні ознаки: дії, якості, стани тощо, наприклад, англ. *X s should catch the bear before they sell his skin* – укр. ділити шкуру невбитого ведмедя; *X wouldn't hurt a fly* – укр. мухи не скривдить; англ. *X looks like he has just eaten a lemon* – “має кислий вигляд, незадоволений”; англ. *as stubborn as a mule* – укр. упертий як осел; англ. *X struts like a peacock* – укр. розпустити хвіст як павич; англ. *X struggles to keep his head above water* – укр. ‘важко зводити кінці з кінцями’; англ. *to be as mute as a fish* – укр. бути німим як риба (фразеологізм бере свій початок із давньої думки про те, що риби не чують ніяких звуків і не можуть

їх видавати); англ. to know somebody inside out – укр. собаку з'їсти; англ. X is like a squirrel on a treadmill – укр. вертїтися як бічка в колесі; англ. X looks daggers at Y – укр. дивитися вовкам; англ. X is using a cannon to kill sparrows – укр. стріляти з гармати по горобцях, тобто 'витрачати багато сил і засобів на виконання дії, яка дає мізерні результати'; англ. to keep a firm hand – укр. 'тримати на прив'язі, строго ставитися до кого-небудь'.

2. Ідентифікуюча функція. Фразеологічні одиниці, які її виконують, можна розподілити на такі модулі відповідно до їхніх номінацій, наприклад:

а) перший модуль охоплює фразеологічні одиниці у функції власних імен на зразок: англ. Buridan's ass – укр. Буриданів осел, тобто людина, яка неспроможна самотійно приймати рішення. Виникнення цього виразу приписують французькому філософу-єколасту XIV ст. Ж. Буридану, який доводив, що вчинки живих істот залежать не від їхньої волі, а лише від зовнішніх причин. Свою думку він підтверджував прикладом із поведінки осла, який скоріше вмере з голоду, якщо дві в'язанки сіна будуть розташовані на рівній відстані від нього, оскільки попри абсолютну свободу він не зможе вибрати яку в'язанку сіна з'їсти першою [27]; англ. Balaam's ass – укр. Валаамова ослиїя, тобто людина, яка після тривалого мовчання несподівано для інших висловлює якусь думку (біблеїзм). Пророк Валаам направлявся на своїй ослиці до маовітського царя, щоб проклясти народ Ізраїля. Несподівано ангел із оголеним мечем перегородив дорогу ослиці, вона стапа повертати вбік. Валаам, не бачачи ангела, почав бити ослицю, яка запротестувала голосом людини [71];

б) до другого модуля належать фразеологічні одиниці у функції термінів на зразок: англ. a lady-bird – укр. термін сонечко, тобто 'тиха і така людина, що не вміє за себе постояти'; англ. cleft palate – укр. вовча паща,

тобто ‘вроджена вада піднебіння, яка сповільнює прийом їжі та порушує вимову’;

в) до третього модуля входять фразеологічні одиниці у функції предметних номінацій типу: англ. *the proverbial bird in the hand* – укр. синиця в руках, тобто ‘щось незначне, однак, реальне, чим можна заволодіти в певний момент’; англ. *bluebird of happiness* – укр. символ щастя, тобто ‘прекрасна, однак нездійсненна мета’.

3. Фразеологічні одиниці, які є модальними словосполученнями. Фразеологізми цього типу виділяють в окрему групу на підставі виконуваної ними функції – надавати висловлюванню певної модальності, пов’язаної з вираженням оцінних і емоційних смислів, наприклад, англ. *X doesn't know a thing about Y* – укр. X виявляє подвійну позицію щодо Y, тобто ‘невпевненість або незнання’; *What a rascal!* – уживається для несхвального висловлення про поведінку людини в різних ситуаціях і т. ін.

4. Фразеологічні одиниці у функції висловлювань, наприклад, англ. *the wolves are sated and the sheep intact* – укр. і вовки ситі, і вівці цілі, англ. *a leopard cannot change its spots* – укр. скільки вовка не годуй, а він усе одно в ліс дивиться; *better an egg today than hen tomorrow* – укр. ліпше синиця в руках, ніж журавель у небі, англ. *if you chase after two hares, you will catch neither* – укр. за двома зайцями поженешся, жодного не зловиш; англ. *X will show Y a thing or two* – укр. показати, де раки зимують [73].

5. Фразеологічні одиниці у квантитативній функції, тобто функції природно-мовних кванторів. До цієї групи зараховано фразеологізми, які мають не тільки пряме кількісне значення, а й значення інтенсивності, наприклад, англ. *whip something out* – укр. розбити вщент, тобто ‘остаточно’, ‘повністю’; англ. *with all one's might* – укр. у хвіст і в гриву, тобто ‘всяким способом’.

Саме такий розподіл фразеологічних одиниць за параметричними ознаками сприятиме сучасному різнобічному опису.

Фразеологізми часто виходять за межі окремого речення, міцно зцементовуючи текст у єдине ціле. На основі базових загальновідомих фразеологічних одиниць під час їхнього ситуативного застосування і внаслідок їх модифікації автором тексту можуть будуватися нові специфічні стилістичні конструкції.

Деякі дослідники звертають увагу на так звану фразеологічну гру слів, фразеологічну алюзію, а також на поширену фразеологічну метафору, яка може через асоціативні зв'язки з складниками фразеологізмів створювати метафоричну мережу, що простягається іноді навіть на декілька сторінок. А. Швець зазначає, що у такий спосіб досягається образна цілісність тексту, який об'єднується певною мірою навколо фразеологізмів [70].

Під час роботи з лексикою англійської художньої літератури великі труднощі для розуміння і перекладу становлять фразеологізми, тобто словосполучення, які не виникають у процесі мовлення, а існують як стійкі фразеологічні звороти. В них знаходимо відображення історії народу, своєрідність його культури та побуту [2]. У фразотворенні величезну роль відіграє людський фактор, тому що переважна більшість фразеологізмів пов'язана з людиною, різними сферами її діяльності.

Нинішня відкритість перекладознавства, що виявилася наслідком методологічних перетворень у зазначеній галузі наукового знання, поставила перед дослідниками низку категоріальних проблем, пов'язаних із засвоєнням певного обсягу культурологічних знань, зосередженням на залученні до інтерпретативної практики найрізноманітніших зв'язків художніх творів і взаємодії різних культурних дискурсів.

Оскільки саме художня література є тим осередком, що вміщує дух певного етносу і є відбитком його історичного та духовного розвитку, важливим постає питання, як розробити такі підходи до перекладу, які сприятимуть точному й коректному відображенню змісту і краси мистецтва слова, донесенню його своєрідності до реципієнта – носія іншомовної культури. Напрацювання нової методології викликане, з одного боку, структуралізацією гуманітарних наук, де особливо відчутні дисбаланси й кризові тенденції, з іншого – потребою певної конгломерації, конвергенції окремих підходів до розв'язання перекладацьких завдань і з'єднання їх у певній методології синтезу.

У контексті окресленої тези увагу науковців привертає значна кількість питань, серед яких вирішального значення набуває проблема «гармонійного» перекладу фразеологічних одиниць, пошук найбільш ефективних засобів досягнення його конотативної еквівалентності, зафіксованих у художньому тексті.

Фразеологія – надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження, а також використання ряду інших наук – лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та країнознавства [2]. Тому, при перекладі фразеологізмів рідною мовою, потрібно підбирати вислови та мовні кліше, які відповідають саме менталітету та культурі мови, якою здійснювався переклад,.

Однією з основних особливостей фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від вільних словосполучень, є ідіоматичність. Саме через цю характеристику загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його складників, часто це значення не має нічого спільного із семантикою слів, які входять до нього: *to show white feather* – бути боягузом.

У фразеологізмах часто міститься метафоричний елемент, тому їх не можна перекладати дослівно, оскільки у багатьох випадках вони мають явно виражене національне забарвлення. Це все та ряд інших факторів призводить до того, що фразеологічні одиниці часто не мають абсолютних відповідників в іншій мові. А складність перекладу полягає у тому, що перекладач повинен уміти підшукати відповідний український варіант [43].

Фразеологічні еквіваленти також поділяються на дві групи: повні еквіваленти та часткові еквіваленти. Багато фразеологізмів взагалі не мають еквівалентів у інших мовах. Ми можемо перекладати такі фразеологізми за допомогою калькування або описового перекладу.

При перекладі калькою (тобто спробою скопіювати англійський образ і створити свою фразеологічну одиницю) варто пам'ятати, що образ повинен бути зрозумілим, метафоричним, переносне його значення повинно виходити з прямого значення.

В ході перекладу фразеологізму перекладачеві слід передати його значення та відобразити його образність, знайшовши аналогічний вислів у англійській мові й не втративши при цьому з поля зору стилістичну функцію фразеологізма. За умови, коли в англійській мові відсутній ідентичний образ, перекладач змушений вдаватися до пошуку «приблизного відповідника».

Фразеологічні еквіваленти можуть бути повними і частковими.

Повними фразеологічними еквівалентами є ті готові англійські еквіваленти, які співпадають з українськими за семантикою, лексичним складом, образністю, лексичним забарвленням та граматичною структурою, наприклад: спочити (спочивати) на лаврах – *rest on one's laurels*, сіль землі – *the salt of the earth*, грати з вогнем – *to play with fire*, прийшов час – *one's hour has struck*, немає диму без вогня – *there is no smoke without fire*, працелюбний як бджола – *busy as a bee*.

Підсумовуючи вищесказане, подамо основні способи перекладу фразеологічних одиниць:

1. Найкращий спосіб – передати фразеологізм фразеологізмом. Це є можливим тоді, коли англійська та українська мови запозичили фразеологічний зворот з інших мов (найчастіше класичних): *Strike while the iron is hot.* – Куй залізо, поки гаряче;

2. Переклад фразеологічним аналогом, тобто використання в українській мові фразеологічних одиниць, які мають те саме значення, але які побудовані на іншому образі. При такому перекладі слід враховувати, що український образ повинен бути нейтральним щодо національного забарвлення: *Can the leopard change his spots?* – Природу не виправиш. Горбатого могила виправить.

Переклад фразеологічних одиниць – це складний процес, що вимагає глибокого розуміння як мовної структури, так і культурного контексту. Складність полягає в тому, що фразеологізми часто мають непряму мотивацію, національно-культурну специфіку та різноманітні функції в мові. Перекладач повинен не лише передати буквальне значення фразеологізму, але й зберегти його образність, емоційність та стилістичні особливості, що часто вимагає використання різних прийомів перекладу, зокрема калькування, описового перекладу та пошуку аналогів.

1.3. Відображення метеорологічної семантики у національних фразеологічних системах

Прийнято вважати, що метеорологія є відносно молодого наукою, проте, не можна не відзначити, що метеорологія – одна з найдавніших областей людського знання.

Першими метеорологами були чаклуни первісних племен. Вони були своєрідними посередниками між одноплемінниками і богами. В їх обов'язки входило викликання дощів у потрібний для землеробства час або, навпаки, вони намагалися приборкати свавілля стихії. Чаклуни застосовували різноманітні методи і прийоми, засновані на принципі наслідувальної магії: вигукували певні заклинання, імітували дощ, жестами зображували хмари і сонце, наслідували завивання вітру [14].

Пізніше зміни погодних умов стали приписувати волі і дії богів. Оскільки давня людина не могла розраховувати на свої знання, маючи справу з недоступними розумінню і контролю атмосферними явищами, які безпосереднім чином впливали на її життєдіяльність, а часом ставали причиною нещасть, злигоднів і поневірянь, пояснення причин і сутності таємниць природи можна було знайти в міфах, описах життя великих богів [8].

У кожного древнього народу існували свої боги погоди. У стародавніх греків це був Зевс, що уособлював стихійні сили природи [14]. Римляни поклонялися своєму богові дощу і грому – Юпітеру. Бог Тор вважався правителем небес в древніх норвезьких переказах. У древніх слов'ян богом грому був Перун [13]. Міфи породили не тільки основи релігійних поглядів, але і перші наукові теорії, заповнюючи прогалини в існуючих знаннях, допомагали в створенні відносно цілісної картини світобудови [15].

Збережені до наших днів давньоіндійські філософські тексти містять часом наївні пояснення таких явищ як дощ, туман, вітер, що носять скоріше релігійно-містичний характер.

Попередній аналіз англійських фразеологічних підсистем показав наявність значного числа лексем іншомовного походження в лексико-

семантичних групах HYDROMETEORS (латинські терміни), WIND (терміни, запозичені з романських, німецьких, слов'янських та інших мов) [13].

Розглянемо фразеологічні одиниці іншомовного походження в межах кожної окремо взятої метеорологічної фразеології і визначимо причини чисельної переваги запозичених лексем у порівнянні зі споконвічними словами в межах аналізованої області дослідження.

Запозичені терміни англійської метеорологічної лексики складають 64% від загального числа досліджуваних спеціальних лексем.

Серед термінолексем іншомовного походження в англійській підсистемі WIND були виділені поодинокі приклади гібридотермінів – напівзапозичення:

levanter (1790) – східний вітер в Гібралтарській протоці і на східному узбережжі Іспанії;

elephanter (1867) – сильний південний або південно східний шквал у Малабарського берега у крайній південно-західній частині Індії.

У метеорологічній фразеології англійської мови був виділений пласт спеціальної лексики, представлений матеріально запозиченими термінами:

Терміни-інтернаціоналізми складають 22% від числа запозичених термінів англійських підсистем метеорологічної фразеології [13].

Кілька термінолексем англійської підсистеми WIND і близько 50 термінів української підсистеми ВІТЕР – грецького походження. Практично всі монолексемні та двослівні спеціальні слова англійської фразеологічної підсистеми CLOUDS (*calvus, cumulus, opacus*), які служать для найменування хмар з точки зору їх форми, структури, способу утворення, міжнародні назви хмар в українській підсистемі ХМАРИ, а також поодинокі терміни підсистем HYDROMETEORS і ГІДРОМЕТЕОРИ – запозичення з латинської мови [16].

Діахронічний аналіз інтернаціональних термінів показав, що велика їх частина з'явилася в кінці 18 – початку 19 ст. [12]. Саме в цей час метеорологи роблять спроби розробити інтернаціональну метеорологічну термінологію для спілкування фахівців на міжнародному рівні. В цей же час спостерігається систематизація знань і спостережень за хмарами, які згодом знайшли відображення в класифікаційних схемах [20].

Перша класифікація форм хмар була розроблена англійцем Люком Гавардом, який в 1803 р. дав визначення чотирьох основних типів хмар (*stratus, cumulus, cirrus і nimbus*) і деяких їх сполучень, згодом вони були використані в більш докладних класифікаціях Гільдебрандсона і Еберкромбі (1887 р), Клейтона (1889 р) та інших вчених. У 1853 році була створена Міжнародна метеорологічна організація, основним завданням якої було узгодження програм метеорологічних спостережень і їх стандартизація, а також прийняття єдиних на міжнародному рівні фразеологічних одиниць. Однією з важливих робіт Міжнародної метеорологічної організації є видання Атласу хмар в 1896 р, в якому наведено їх опис і стандартні назви (1803) [31].

Наведений нижче фрагмент лексико-семантичного поля *clouds* в англійській мові наочно ілюструє становлення і поступовий розвиток даної фразеологічної підсистеми [13]. Центральний компонент – *cloud* є найбільш древнім у порівнянні з іншими. З 1803 р (час появи першої класифікації), відбувається подальше ускладнення системи номінації хмар не тільки з урахуванням їх форми, береться до уваги специфіка формування, структура і т.д. З початку ХХ в. фразеологічна система поповнюється двоскладними лексемами [16].

Етимологічний аналіз латинізованих спеціальних лексем фразеологічних підсистем CLOUDS і ХМАРИ дозволив встановити, що дані терміни перебувають у відповідності не з найменуваннями хмар як явищ, а з

поняттями, які розкривають специфіку їх різновидів, з урахуванням якісних характеристик і діапазоном висот розташування. Іншими словами, в назвах хмар нерідко зустрічаються слова, префікси та суфікси, які допомагають уявити зовнішній вигляд хмар. Так, термін *stratus* (від лат. *stratus* – розіслання, підстилка, килим) – шаруваті, сірі однорідні хмари, значно витягнуті в горизонтальному напрямку або *cirrus* (від лат. *cirrus* – клаптик, пушинка, завиток, спіраль) – перисті хмари, що представляють собою тонкі, ніжні, білі нитки, що поширюються по всьому небу, префікс *cumulo-* (від лат. *cumulus* – купа, гора, вежа) показує, що мова йде про купчасті хмари, що мають вид високих гір, веж, соборів, а префікс *nimbo-* (від лат. *nimbus* – хмара, туман, дощова хмара, злива, дощ) на те, що даний тип хмар відноситься до хмар, що генерують дощ або сніг [19].

Серед аналізованих термінолексем англійської мови особливо слід відзначити термін *précipitation* (випадіння опадів). Цю спеціальну лексему можна віднести до похідних термінів, оскільки в англійській мові наявне дієслово *to precipitate*, від якого за допомогою суфіксації й було утворене слово *précipitation* (за аналогією з *to translate* – *translation*, *to create* – *creation*, *to hesitate* – *hesitation*, *to relate* – *relation*) [30].

Але проведений історичний аналіз показав, що в 17 ст. (1675 р.) дане слово було запозичене з французької мови (*précipitation*), початковою мовою-джерелом запозичення є латинська мова (*prascipitationem* – стрімке падіння, повалення, іменник утворений від латинського дієслова *praecipitare*). У 15 ст. латинське слово поповнило лексичний склад французької мови, зазнаючи при цьому зміни в графічному плані, і потім було запозичене англійською мовою. Зауважимо, що англійське дієслово (*to precipitate*) було безпосередньо без «мови-посередника» притягнуте з латинської мови [13].

Термін-гіпероним англійської підсистеми HYDROMETEORS – *hydrometeors* грецького походження (від грец. *hydro* – вода і *metéōra* – атмосферні явища). Але дана лексема, швидше за все, була запозичена з французької мови (*hydrométéore*) і в 1857 р зафіксована в якості фразеологічної одиниці в «Енциклопедії фізичних наук» [30]. У цьому джерелі родовий термін об'єднує не тільки поняття *rain, snow, hail* [89], які в сучасних класифікаціях опадів визначаються поряд з іншими видами як «опади, що випадають з атмосфери і досягають земної поверхні», а й поняття *clouds, dew, fog* [41].

Отже, англійські термінолексеми HYDROMETEORS і PRÉCIPITATION греко- латинського походження, але з'явилися вони в англійській мові за посередництва французької мови. Дані спеціальні лексичні одиниці можна визначити як непрямі запозичення [37].

В процесі етимологічного аналізу досліджуваних спеціальних лексем англійської та української фразеологічних підсистем BITEP і WIND була зроблена спроба встановлення причин значної переваги в процентному співвідношенні (в порівнянні з споконвічними термінами виділених підсистем) матеріально запозичених слів, серед яких слід відзначити такі:

1) Близько половини іншомовних фразеологічних одиниць мають кілька фонетико-графічних варіантів.

В англійській лексико-семантичній підсистемі:

Afer – *Africo, Africino, Africuo*;

xaloch – *xaloque, xaroco*;

khamzin – *camsin, chamsin, kamsin, khamasseen, khemsin*;

garbín – *garbi, garbino, gherbine, garbis*;

shamal – *shemaal, shimal, shumal*;

karajol – *qarajel, quara*;

haboob – *habbub, habub, haboub, hubbob, hubbub*;

sharki – *sherki, shuquee, shurgee, shurkiya*;

ghibli – *chibli, gebli, gibleh, gibli, kibli*;

kossava – *kosava, koschawa*;

harmattan – *harmatan, harmetan, hermitan*;

peesash – *peshash, pisachee, pisachi*;

labbe – *labe, labech*;

galerie – *galerna, galerno, giboulee*;

crivetz – *krivu, crivàt*;

tofan – *tufon, tufan*;

europaquilo – *europaquilo, europaquilon* [37].

2) Присутність різномовних рівнозначних термінів:

Angin-laut (індон.) – морський бриз на південному заході Франції;

Forano (італ.) – морський бриз в Малайї;

Virason (ісп.) – морський бриз в Чилі і на всьому тихоокеанському узбережжі Південної Америки;

Austru (рум.) – фен в Румунії;

Favogn (швейц.) – фен в Швейцарії;

Gending (індон.) – фен на півночі о. Ява;

Lauk (нім.) – фен в басейні р. Клагенфурт (Австрія);

Ljuka (словенська) – фен в Карінтії;

Puelche (араукан.) – фен західного узбережжя Південної Америки;

Zonda (ісп.) – фен на східних схилах Анд в Аргентині [41].

3) Синонімія всередині мови, з якої запозичується термін:

shamal – *barih* (араб.);

siestan – *bad-i-sad-o-bistroz* (іран.);

Mangofango – *maistrau, secaire* (прованс.);

Elvegust – sno (норв.);

Kaus – cowshee, sharki (фарси) [44].

Аналіз метеорологічної термінології в різних мовах свідчить про тісний зв'язок між природними явищами, людською культурою та науковим прогресом. Історично склалося так, що метеорологічні процеси, які впливали на життя людей, спонукали їх до створення міфів, релігійних уявлень та, згодом, наукових теорій. Запозичення термінів з різних мов, особливо з латини та грецької, свідчить про інтернаціоналізацію наукової думки та прагнення до уніфікації метеорологічної термінології. Водночас, збереження національних особливостей у назвах вітрів та інших атмосферних явищ відображає багатовікову історію кожного народу та його взаємодію з навколишнім світом.

Висновки до розділу 1

Ретроспектива фразеологічних досліджень показує, що в працях багатьох учених було визначено фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну, вказано на її відокремленість від синтаксису, лексикології і стилістики, у той час, як зарубіжні автори, навпаки, продовжували розглядати фразеологію в ракурсі інших дисциплін (загального мовознавства, лексикології, стилістики, лексикографії).

Фразеологія – галузь лексикології, яка вивчає фразеологічні одиниці. Фразеологічна одиниця (фразеологізм) – група слів з фіксованою лексичною композицією і граматичною структурою. Фразеологічні одиниці характеризуються відтворюваністю та цілісністю значення, вони складаються з роздільно оформлених складників. Людина не конструє кожного разу у голові фразеологізм, а відтворює його зі своєї пам'яті. Значення фразеологізмів знайоме носіям мови і визначається з цілого виразу, а не з

його окремих складових. Значення фразеологічних одиниць є результатом історичного розвитку даної мови.

В ході перекладу фразеологізму перекладачеві слід передати його значення та відобразити його образність, знайшовши аналогічний вислів у англійській мові й не втративши при цьому з поля зору стилістичну функцію фразеологізма. За умови, коли в англійській мові відсутній ідентичний образ, перекладач змушений вдаватися до пошуку «приблизного відповідника».

Підсумовуючи вищесказане, подамо основні способи перекладу фразеологічних одиниць:

1. Найкращий спосіб – передати фразеологізм фразеологізмом. Це є можливим тоді, коли англійська та українська мови запозичили фразеологічний зворот з інших мов (найчастіше класичних);

2. Переклад фразеологічним аналогом, тобто використання в українській мові фразеологічних одиниць, які мають те саме значення, але які побудовані на іншому образі. При такому перекладі слід враховувати, що український образ повинен бути нейтральним щодо національного забарвлення.

Переклад фразеологізмів, особливо тих, що пов'язані з метеорологічними явищами, є досить складним завданням, яке вимагає від перекладача не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурного контексту. Складність полягає в тому, що такі фразеологізми часто містять культурно специфічні асоціації, метафори та ідіоматичні вирази, які можуть відрізнятися в різних мовах. Тому, при перекладі таких фразеологізмів, перекладач повинен шукати найближчий за змістом еквівалент в цільовій мові, враховуючи культурні особливості та національні стереотипи. Крім того, важливо враховувати контекст, в якому використовується фразеологізм, оскільки його значення може змінюватися залежно від ситуації. Вибір

стратегії перекладу залежить від конкретного випадку і вимагає від перекладача глибоких знань як вихідної, так і цільової мови, а також творчого підходу.

РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У НОВИННОМУ ДИСКУРСІ

2.1. Дискурсивні характеристики новинних текстів

Новинний дискурс є однією з найважливіших складових медіадискурсу. Специфіку екстралінгвістичної ситуації новинного дискурсу визначають кілька компонентів:

- 1) це комунікація за умов медійного часопростору, тобто необхідно враховувати особливості зазначеного мас-медійного каналу (технології, середовище, усна форма побутування мови, специфіка редагування тощо);
- 2) прямий ефір, що використовується для репортажів з місця події (standup, on location), та студійний запис, що використовується для показу дикторів новин (on station) [14].

С.Аллан виділяє кілька екстралінгвістичних факторів, що формують функції та моделюють у підсумку жанрові настанови тексту новин:

- 1) новини як об'єкт політичної формації суспільства (функція формування ідеологічних пріоритетів влади);
- 2) новини як об'єкт маркетингу (аудиторія розглядається у своїй як споживач інформації, зокрема рекламної інформації, що супроводжує випуск новин, особливо у прайм-тайм);
- 3) новини як об'єкт громадської думки (інструмент формування суспільного діалогу, раціонально організованих дискусій щодо найбільш актуальних питань розвитку соціуму, тобто інструмент «публічності») [13].

У категоріях комунікативного аналізу мови текст новин може бути охарактеризований у параметрах «модальності факту» та віднесений до типу «фактивного висловлювання»: в його основі лежить «презумпція»

відповідності дійсності. Когнітивно-комунікативними умовами «фактивного висловлювання» є такі чинники:

- 1) адресат вважає, що адресант має у своєму розпорядженні правильні відомості з цього питання;
- 2) адресат «безперечно довіряє щирості, правдивості» адресанта [8].

Новинна комунікативна установка полягає у гранично об'єктивному відображенні предметної ситуації. Специфіка інформаційних жанрів полягає у усуненні мовних сигналів суб'єктивності. Провідні особливості новинної статті є такими:

- 1) стислість;
- 2) оперативність реагування на події;
- 3) відсутність стилістичних маркерів авторської оцінності;
- 4) новизна, тобто перевищення обсягу невідомого для аудиторії над відомим станом речей (у категоріях комунікативного членування синтаксису можна охарактеризувати цей критерій як обов'язкову актуалізацію реми і натомість теми) [12].

Таким чином, семантика «істинності», «достовірності» постає засадничою для висловлювання типу новин. Ця умова впливає на всі рівні реалізації новини як тексту і як дискурсу, тобто в комунікативному просторі спілкування журналіста й аудиторії.

Лексичний матеріал повідомлень новин може бути систематизований за кількома критеріями:

- 1) семантичний (тематика);
- 2) функціонально-стилістичний;
- 3) експресивно-стилістичний [19].

Семантична типологізація лексики відповідає тематичній рубрикації новин: бізнес, політика, суспільство, культура, технології, спорт, погода.

Інформаційні жанри, які претендують на максимальну доступність та розуміння максимальною аудиторією, відрізняються селекцією лексики загальноновживаної мови.

Ранжування словникового складу однаково виключає використання вузькоспеціалізованої термінології (за винятком новин зі сфери науки та технологій, де терміни пояснюються вербальним чи аудіовізуальним контекстом, або короткими уточненнями), та вульгаризмів, жаргонізмів, тобто маргінальної зниженої лексики. Повідомлення, що передають інформацію про специфічні сфери діяльності (фундаментальна наука, мистецтво, економіка), за рахунок усної манери подачі, великої кількості загальнолітературної лексики та простоти синтаксичних конструкцій набувають комунікативної переконливості.

Основні тенденції використання лексики в новинних текстах такі:

- 1) переважання безоцінної загальноновживаної лексики;
- 2) наявність спеціальної лексики у популярних повідомленнях та метафоричної, експресивно-забарвленої лексики – у спеціалізованих рубриках (технології, наука, медицина);
- 3) розмаїття чисельної та топонімічної лексики характерно для повідомлень про погоду та спорт, що пов'язано з квантитативною домінантою в цій галузі семантики;
- 4) конвергенція функціональних стилів – офіційно-ділового, наукового, науково-популярного, публіцистичного, розважального;
- 5) для текстів про культуру та мистецтво характерним постає більш активне використання експресивної лексики або лексики з емотивною семантикою, ніж для інших повідомлень [10].

На граматичному рівні дискурс новинних текстів наділений такими особливостями:

1) кількісне переважання дієслів та іменників (що мотивовано установкою на відображення референційного значення при мінімізації участі конотативної семантики, що репрезентується прикметниками, прислівниками);

2) у використанні займенників домінує третя особа (настанова на об'єктивність);

3) у сфері дієслівних категорій домінує дійсний спосіб (настанова на фактуальність, елімінування форм суб'єктивної модальності);

4) збільшення числа прикметників та прислівників постає характерним для текстів із вищим емотивно-експресивним модусом (тексти про спорт, культуру та мистецтво), а також для репортажів (на відміну від нейтральної емотивності студійних новин) [9].

Синтаксичні особливості новин можна вважати квінтесенцією дискурсу новин як такого, при цьому основні критерії синтаксису новинного тексту тут використовуються ще більш послідовно, ніж, наприклад, у пресі.

Метеорологічні компоненти досить часто використовуються в заголовках новин, таких як:

«*Heavy rains cause flooding in southern states.*» (Сильні дощі спричинили повені в південних штатах.)

«*Tornado warning issued for coastal areas.*» (Оголошено попередження про торнадо для прибережних районів.)

«*Heatwave grips Europe.*» (Спека охопила Європу.)

Більшість фразеологізмів, що укладають у собі концепт "WEATHER", містять негативну кінцівку. Погода позиціонується як умови, яким людина змушена підкорятися. Погода як тиск, що чинить неблаготворний вплив на людей, представлена в ідіоматичному виразі *to be under the weather* – 'прихворіти'; 'почуватись недобре'. В американському варіанті поряд з

основним значенням також дається опис конкретного стану: *drunk, intoxicated* – 'бути п'яним, страждати від похмілля'.

Вираз *fair-weather friend* вживається по відношенню до людини, яка поруч тільки доти, доки ти успішний, і справи у тебе йдуть добре – іншими словами, 'друг лише у хорошу погоду'.

Ідіома *to make heavy weather of something* використовується в значенні 'вважати що-небудь важким, ускладнювати, робити з мухи слона'.

Погода часто є визначальним фактором у планах і поведінці людей і у деякому сенсі «дозволяє» чи ні здійснювати будь-які дії. Ця риса відображена у вираженні *weather permitting (if the weather allows it; if it does not rain)* – 'якщо погода дозволяє, якщо не буде дощу'.

Вираз *to hit rough weather* вживається в ситуації, коли у людей виникають проблеми чи складнощі. Він показує, що у свідомості людей є схожість між проблемами та поганою погодою. Прикметник *rough* наділяє вираз негативною конотацією. У розмові про дуже холодну погоду можливе вживання ідіоматичного виразу *brass monkey weather* або *brass monkeys*. Але навіть неприємна, дощова погода може мати хороший бік.

Вираз *lovely weather for ducks / fine weather for ducks* дослівно перекладається як 'прекрасна погода для качок' і найчастіше використовується як вітання. – “*What a lot of rain!*” – “*Yeah. Lovely weather for ducks!*” (– “Який сильний дощ!” – “Що ж. Чудова погода для качок!”).

Британську погоду часто називають непередбачуваною, і цілком заслужено: одні погодні умови можуть змінюватися протилежними за невеликий проміжок часу. “*It is a national pastime for many of us to talk, and largely moan about, British weather. Weather is often the initial topic in any conversation*”. “*There is a reason for this national obsession, in that our weather*

is very changeable”, – повідомляє національний інсайт BBC Weather, присвячений погоді.

Подібну думку висловлює антрополог К. Фокс. За її словами, англійці присвячують багато часу обговоренню погоди не тому, що вона якась незвичайна. Справа в тому, що англійська погода має мінливий та непостійний характер. Так, словосполучення *weather eye* та вираз *to keep a weather eye out / open* свідчать про те, що за погодою необхідно уважно спостерігати, оскільки вона дуже мінлива.

Про мінливість погоди також свідчить ідіома *april weather* – 'то дощ, то сонце'; 'то сміх, то сльози', – одним словом, часта зміна погоди чи настрою. Хорошу ж погоду називають *King's (Queen's) weather* – вираз, має позитивну конотацію та відображення національної свідомості англійців.

Концептосфера погоди складається з різноманітних компонентів – погодних умов, таких як RAIN, SNOW, STORM, WIND і т.д.

Проаналізовано німецький онлайн-ресурс *Deutsche Sprichwörter und Redewendungen im Sprachwandel. Online-Lexikon zur diachronen Phraseologie des Deutschen in neuhochdeutscher Zeit* та 2 томи німецько-українського словника (уклали В. І. Гаврись, О. П. Пророченко). Виявлено 19 метеонімів німецької мови: *Wetter* 'погода', *Regen/regen* 'дощ/дощити', *Hagel* 'град', *Blitz* 'блискавка', *Donner* 'грім', *Nebel* 'туман', *Wind* 'вітер', *Sturm* 'буря', *Gewitter* 'негода', *Schnee* 'сніг', *Wolke* 'хмара', *Frost* 'мороз', *Hitze/heiß* 'спека/спекотний', *Sonne* 'сонце', *Himmel* 'небо', *Jahreszeit* 'пора року', *Winter* 'зима', *Frühling* 'весна', *Sommer* 'літо'. Загалом проаналіовано 149 німецьких фразеологізмів із метеорологічним компонентом. Виокремлено 8 груп обраної тематики: *das Wetter*, *der Wind*, *der Nebel*, *das Regen/regnen*, *die Sonne*, *der Donner*, *die Hitze/heiß*, *der Himmel*.

За структурою фразеологізми поділяємо на такі, що побудовані за типом речення і за типом словосполучення.

У нашому випадку до першого типу належать, наприклад, такі сполуки: *Sie hat wohl der Blitz beim letzten Schi erwischt?* 'Ви з глузду з'їхали?'; *Aha, daher weht der Wind!* – укр. аналог: 'Ага, ось звідки вітер віє!'; тобто: 'Так ось у чому справа!'; '*jetzt pfeift/ weht/ bläst der Wind aus einem anderen Loch (jetzt pfeift ein anderer Wind)*' – укр. аналог: 'заспівати по-іншому: співати іншої пісні (іншу пісню)'; розм. тут панує інший настрій, тут інша атмосфера.

з. В. *Vom nächsten Jahr ab soll unsere Schule einen neuen Direktor bekommen. Es wird aber auch höchste Zeit, daß hier mal ein anderer Wind weht.* (W. Friederich)

з. В. *Seit der neue Lehrer da ist, pfeift der Wind aus einem anderen Loch. Und jetzt kommt auch keiner mehr eine Minute zu spät.* (W. Friederich)

aus welchem Loch pfeift der Wind? – 'розм. яка ситуація?'

з. В. *Sprich mal mit dem Direktor, dann weit du gleich, aus welchem Loch der Wind pfeift. Er sagt dir offen, was er denkt!* (W. Friederich)

До другого типу фразеологізмів, які побудовані як словосполучення належать, наприклад, *in den Wind reden* – 'кидати слова на вітер'; *Wind haben* – 'голодний, як собака'; *in allen Himmeln schweben* – 'літати в хмарах'; *Sturm läuten* – 'бити на сполох'.

Зрозуміло, що найкращим способом перекладу вихідного фразеологізму і є його передання за допомогою еквівалентної одиниці, якщо подібна існує в цільовій мові. Застосування такої одиниці забезпечує не тільки повне відтворення змісту, але й передання образності й експресивності вихідної фразеологічної одиниці. Повні фразеологічні еквіваленти є ідентичними за структурою, лексичним наповненням, стилістичними характеристиками, семантикою та образністю [5, с. 81],

зокрема: *wissen, woher der Wind weht* – 'знати, звідки (звідкіль, відкіль) вітер віє (дме)'; *Gegen Windmühlen kämpfen* – 'воювати (боротися, битися) з вітряками'; *im siebenten Himmel sein* – 'бути на сьомому небі'; *in den Wolken schweben (sein)* – 'витати (літати) в хмарах'; *ein Wetter machen (anrichten)* – 'робити/зробити погоду'.

Зазначимо, що фразеологічних еквівалентів серед досліджуваних одиниць порівняно невелика кількість.

Аналог – це такий український стійкий зворот, що за значенням адекватний німецькому, але за образною основою відрізняється від нього повністю або частково, наприклад: *vom Regen in die Traufe kommen* – 'тікати від диму, та впасти у вогонь'; *j-n in den Regen stellen* – 'вивести на чисту воду, зривати маску (машкару) з кого'; *im Regen stehen* – 'кидати когось напризволяще'; *in den Wind reden* – 'кидати слова на вітер'; *sich drehen wie eine Wetterfahne* – 'сім п'ятниць на тижні'; *einem der Himmel voller Geigen hängt* – 'дивитися крізь рожеві окуляри на кого, на що'; *Frost haben / kriegen* – 'вскочити в халепу'.

Описовий переклад, тобто переклад шляхом передання змісту німецького звороту вільним словосполученням, застосований тоді, коли в українській мові відсутні еквіваленти й аналоги. Якщо фразеологізм не має в мові перекладу ні еквівалента, ні аналога, а дослівний переклад спричинює лише малозрозумілий буквалізм, ми передавали значення такої одиниці вихідної мови шляхом опису.

Недоліком подібного перекладу є неможливість збереження образу оригінального фразеологізму, наприклад: *Freue dich, liebe Seele, jetzt kommt ein Platzregen!* – укр. аналог: вигук перед тим, як піднести келих до рота 'За ваше здоров'я!', а при дослівному перекладі виглядало б так: ('Радуйся, мила душе, тепер іде злива!'); *nach Regenwürmern schnappen* (досл. переклад:

‘шукати дощових хробаків’) – ‘жартівливе перебільшення’; *warmer (frischer, goldener) Regen* (досл. переклад: ‘теплий (свіжий, золотий) дощ’) – ‘приємний випадок, що стався після довгого очікування’; *rumstehen wie ein nasser Regenschirm* (досл. переклад: ‘стояти, як мокра парасолька’) – ‘бути нещасним’; *j-n stehen lassen wie einen vergessenen Regenschirm* (досл. переклад: ‘залишити когось, як забуту парасольку’) – ‘нехтувати ким-небудь; навмисно ігнорувати’; *Windstärke zwölf* (досл. переклад: ‘сила вітру дванадцять’) – ‘сильно хмільний напій (високий градус)’.

Доволі цікавим виявився той факт, що антонімічний переклад, тобто передання негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки, становив лише 0,3 %: *grünangestrichener / milder Winter* – ‘прохолодне літо’.

Калькування застосоване у тому випадку, коли важливо виділити образну основу фразеологізму і коли німецький зворот не може бути перекладеним за допомогою інших видів перекладу: *heißer Wind* – ‘гарячий вітер (сильний вогонь)’; *frischer Wind aus Kanada* – ‘свіжий вітер з Канади’; *das Wetter schlaucht mich* – ‘така погода виснажує когось’; *vom Himmel hoch, da komm’ ich her* – ‘з небес на землю я прийшов’; *fünfte Jahreszeit* – ‘п’ята пора року’.

Отже, виходячи з вимог оперативності та точності, інформаційний дискурс прагне до елімінування всіх мовних засобів, що перешкоджають виконанню поставлених перед ним завдань. Повідомлення мають бути короткими і стислими, і це сприяє використанню простих речень, часто непоширених, проте майже завжди повних (невизначеність, недомовленість, суб’єктивна експресія, створювані неповними синтаксичними конструкціями, тут неприпустимі).

Аргументація в журналістському тексті поділяється на певні типи. З-поміж основних груп аргументів, якими послуговуються у ЗМІ, виділено:

1) документально-фактичну групу аргументів. Тут ідеться про такі аргументи, в основі яких лежать об'єктивні факти, якими є події, реальні прояви тих чи інших тенденцій об'єктивної дійсності. Цей тип представлений кількома підгрупами: факти науки, факти з життя, юридичні докази, документальні факти;

2) емпіричну групу аргументів. Це такі аргументи, що становлять опис почуттів, переживань і настроїв людей. Правомірність їхнього існування саме в журналістиці (на противагу, скажімо, науці) визначається тим, що журналістика, як галузь людинознавства, в переважній більшості розповідає про живих людей, їхні діяння і помисли;

3) образно-емоційну групу аргументів. До цієї групи аргументів належать образи, що вживаються в процесі публіцистичного доведення істини тоді, коли йдеться про конкретно-чуттєву характеристику явища.

Важливою в новинному дискурсі постає роль експертної думки. По-перше, наявність підтримки експертної думки при трактуванні новинних приводів – один із критеріїв, за яким додатково (після наявності джерела інформації) можна визначити, що інформація є правдивою. По-друге, у такий спосіб можна доповнити й пояснити аспекти, яких може не знати реципієнт чи той же журналіст. А також експертна думка може бути необхідною у випадку, коли працівник медіа має кілька версій пояснень певної події або кілька опонентів із різними точками зору. Щоб зрозуміти, який із варіантів більш схожий на правду і знайти відповідь на запитання, журналіст і звертається до експерта.

Таким чином, специфіка новинного дискурсу полягає у збереженні помірно-консервативного стилю подачі матеріалу, в незалежному,

об'єктивному характері інформації, хоча тенденції останнього десятиліття дозволяють говорити про конвергенцію розважального та інформаційного форматів в умовах розвитку інфотейнменту.

2.2. Лексико-семантичні особливості фразеологізмів із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі

Вміння адаптуватися в інтенсивному інформаційному просторі, грамотно використовувати соціально-економічні контексти, комунікативні сфери можливе лише внаслідок глибокого вивчення соціокультурної динаміки певного мовного колективу. Публіцистичний текст несе у собі великий смисловий потенціал, являючи собою складну ієрархічну систему, що включає фонові знання та реалії [10].

Однак інтерпретація та розуміння публіцистичного тексту найчастіше викликає труднощі. Ці труднощі пов'язані з актуалізаторами складності матеріалів сучасної англomовної публіцистики, насиченістю текстів аналітичними дієслівними лексемами. Отже, актуальним є вивчення фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою, що відображають специфічні реалії.

Дослідники відзначають, що фразеологічні одиниці з метеорологічною семантикою часто вживаються у пресі в зв'язку з ідіоматичністю значень та неоднорідністю функціонування; фразеологічні одиниці з метеорологічною семантикою мають різноманітність сполучуваності та додаткові значення, яких набувають у різних контекстах. Вони можуть означати характер дії, зміну стану, спонукання до дії тощо. Питання англійських фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою – одне з найважливіших питань теоретичного вивчення та практичного освоєння англійської [13].

Специфіка використання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою полягає в їхній поліфункціональності. Завдяки адвербіальним і препозиційним часткам проявляється здатність фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою до різноманітних варіювань при вживанні. При цьому фразеологічна область фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою не залишається недоторканою: соціооперативний комунікативний контекст мимоволі чи навмисно дозволяє творчій мовній особистості швидко кодувати неоднозначність при словесному обміні репліками із співрозмовником. Ось чому роль фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою є надзвичайно важливою для формування єдності мови публіцистичного дискурсу.

Фразеологічні одиниці з метеорологічною семантикою є відносно вільним і водночас невільним поєднанням слів. «Свободу» багатьом аналітичним дієслівним лексемам в англійській мові забезпечує: а) велика кількість дієслів; б) широка можливість вибору фінальних компонентів: препозиційних та/або адвербіальних частинок.

Фразеологізм *to come of age* має значення досягнення повноліття, тобто того віку, коли людина стає спроможною вповні відповідати за власні вчинки. Відповідно, фразеологічна одиниця відображає усю важливість цієї зміни для людей, оскільки в дослівному перекладі означає «увійти у вік», де не актуалізовано, яким саме має бути цей вік, адже носії мови мають необхідні фонові знання, аби вчасно їх актуалізувати. Наведемо приклади уживання фразеологічної одиниці:

He had completely forgotten that this was his twenty-first birthday and that he had finally come of age [89].

У проаналізованому реченні йдеться про парубка, який забув, що його минулий день народження був двадцять першим, відтак, він досягнув

повноліття. В англомовному світі саме цей вік є традиційним для повноцінного зарахування молодих людей до числа повнолітніх, на відміну від континентальної традиції [58].

Birch has seen contemporaries Ken Doherty and James Wattana come of age this season [89].

У проаналізованому прикладі фразеологізм *to come of age* набуває додаткового метафоричного значення, оскільки в ньому йдеться про дорослішання професійних гравців у снукер Кена Доєрти та Джеймса Воттана, яке остаточно оформилося під час останнього на момент наданої оцінки проведеного ними турніру. Відповідно, із контексту можна зрозуміти, що мова йде не про досягнення снукеристами вікового повноліття, а швидше про значне підвищення рівня їхньої гри, яка стала більш зрілою, дорослою, відтак, і самих спортсменів тепер можна сприймати не як юніорів, а як повноправних майстрів. Таким чином, можна говорити про те, що, попри метафоричність, у зазначеному випадку фразеологізм *to come of age* все-таки зберігає відповідні конотації, що дозволяє зарахувати його до тематичної групи «Вік/досвід людини».

Фразеологічна одиниця *old as the hills* уживається, коли мовець хоче висловити своє враження від давності певного феномена або ж старості людини. Фразеологізм сягає корінням біблійної традиції, адже, за християнськими уявленнями про світобудову, увесь світ, у тому числі й пагорби, про які йдеться у дослівному перекладі аналізованої фразеологічної одиниці, був створений Богом, відповідно, це було настільки давно, що жодна жива людина не може цього пам'ятати, а здатна, натомість, лише порівнювати чийсь старість із первісністю згаданих пагорбів та світу; отже, логічно, людина чи предмет, що може бути охарактеризована відповідним

чином, порівнюється за віком із тими артефактами, що існують на Землі мало не від її створення.

Наведемо приклади вживання названої фразеологічної одиниці:

That story is as old as the hills! [89]

У наведеному прикладі автор висловлювання прагне довести своєму співрозмовнику – уявному чи реальному – що почута ним версія подій, або ж історія, є настільки давньою, що чудово йому знайома. Відтак, він імпліцитно висловлює сумнів у доречності одразу двох дій уявного співрозмовника – самого наведення згаданої історії, а також у її реальності, через те, що її занадто часто використовують.

The technology we're using is as old as the hills [89].

У зазначеному реченні автор висловлювання використовує аналізований фразеологізм із метою самокритики, адже таким чином він стверджує, що технології, використовувані ним та його партнерами у неназваному виробництві, є безнадійно застарілими. Відповідно, мовець висловлює упевненість у тому, що виробництво потребує новітніх технологій, а експресивно забарвлений фразеологічний вираз додає висловлюванню емоційності.

Фразеологічна одиниця *a knowing old bird* має низку україномовних відповідників – битий жак, стріляний горобець, і позначає людину із багатим життєвим досвідом. Згаданий досвід є дуже цінним, адже таким чином можна припустити, що людина, про яку так говорять, має досвід перебування у складній ситуації, відтак, зможе правильно зорієнтуватися, якщо подібна ситуація виникне знову. У побудові фразеологізму використана зоологічна (а саме орнітологічна) метафора, де досвід людини порівнюється із досвідом птаха, якому, аби дожити до старості, дійсно необхідно пройти безліч

життєвих випробувань і виявити в цих перипетіях кмітливість, скористатися перевагою попереднього досвіду.

Проаналізуємо приклади вживання зазначеної фразеологічної одиниці.

But Ian Porterfield and that knowing old bird Don Howe have now moulded a team that has allied flair with fight [89].

У зазначеному реченні фразеологізм *knowing old bird* вживається на позначення великого життєвого досвіду та глибоко розвинених практичних умінь футбольного тренера Дона Хоу, який разом із колегою Іеном Портерфілдом зміг сформувати команду, що здатна об'єднуватися перед кожною грою та змагатися за найвищий результат. Автор репортажу, із якого взято аналізований фрагмент, прямо натякає на те, що саме досвід Дона Хоу дозволив настільки об'єднати команду навколо спільної ідеї.

She's a sharp and knowing old bird [89].

У наведеному прикладі автор використовує аналізовану фразеологічну одиницю, що належить до тематичної групи «Вік/досвід людини», аби охарактеризувати матір своєї знайомої. На думку мовця, ця жінка має дійсно багатий досвід, що дозволяє їй бути максимально проникливою та вповні розуміти, чого очікувати від людей навколо себе.

Прізвисько *ancient mariners* отримували випускники Кембриджського університету, які навіть після закінчення вишу продовжували брати участь у славнозвісній університетській регаті. При утворенні фразеологізму використано іронію – адже вихованців Кембриджу порівнюють із прадавніми мореплавцями, натякаючи на те, що вони вже занадто старі, щоб змагатися зі студентами, проте достатньо досвідчені, щоб як мінімум їм не поступатися. У переносному значенні цей вираз уживається на позначення будь-яких людей, які довго працюють на одному й тому самому місці, відтак, є старожилами, що пам'ятають давні часи.

Визначимо особливості використання зазначеного фразеологізму в розглянутих словниках.

As the drink flowed, two of the team's most ancient mariners, the captain Billy Bremner and his legendary bosun Denis Law told tales of yore and led their gallant crew in a hearty chorus of merry football shanties [89].

Аналізований фрагмент містить відомості про особливості проведення вільного часу в легендарній англійській футбольній команді «Лідс Юнайтед». Так, автор наголошує, що стародавніми мореплавцями, а саме старожилами команди, були Біллі Бремнер та Деніс Лоу, і продовжує морську тематику характеристикою цих гравців як капітана і боцмана відповідно (хоча лексема *captain* в англійській мові є полісемічною і активно використовується в тому числі в спорті). Отже, за допомогою фразеологізму *ancient mariners* позначені найбільш легендарні й шановані футболісти команди.

Grandad's explanation sounds more probable than the others, ancient mariners were a knowing all lot [89].

У наведеному прикладі йдеться про високу цінність слів дідуся, оскільки він чимало прожив і цілком може бути очевидцем тих подій, про які розповідає своєму онукові. Онук же, який є мовцем, порівнює дідусеві пояснення з рештою інших думок, та доходить висновку про те, що його літній співрозмовник має знати абсолютно все.

Фразеологізм *a man of the old school* також є складовою аналізованої тематичної групи «Вік/досвід людини». Відзначимо, що зазначену фразеологічну одиницю зазвичай використовують, коли хочуть відзначити, що людина наділена певним набором неординарних навиків. Інакше кажучи, така людина є більш ґрунтовно підготовленою до життєвих випробувань, бо наділена необхідним досвідом та здатністю не зациклюватися на сучасних

методах вирішення проблем, а віднаходити певні «лайфхаки», якими користувалися його попередники. Фразеологізм вживається переважно в позитивному значенні, хоча можливе й іронічне, наближене до негативного використання, коли хочуть сказати, що хтось зупинився у власному розвитку й не бажає помічати того, що прогрес пішов далі.

Knowing his friend to be a rugby man of the old school [89].

У наведеному прикладі мовець описує свого друга як представника старої школи регбі. Регбі є достатньо жорстким і контактним видом спорту, відтак, можемо припустити, що манера гри описуваного гравця відрізняється схильністю до використання силових прийомів, є гранично жорсткою та безжальною відносно гравців команди суперника.

His father was a true man of the old school [89].

У зазначеному реченні відзначено, що батько співрозмовника мовця є справжнім вихідцем із минулого. Використання фразеологічної одиниці засвідчує відображення поваги до досвіду цієї людини, його здатності орієнтуватися в реаліях, незнайомих його нащадкам, зберігати весь набір традиційних характеристик, притаманних батькові.

Фразеологічна одиниця *age of discretion* використовується для позначення того віку в житті людини, у якому вона стає спроможною самостійно вирішувати власні проблеми та організовувати власну справу. На нашу думку, помилковим буде ототожнювати настання цього віку із настанням повноліття, адже по обидва його боки трапляються численні винятки з правил, починаючи з самостійних дітей та завершуючи інфантильними дорослими.

Проаналізуємо можливості використання фразеологічної одиниці в реченні.

James is on the age of discretion [89].

У наведеному прикладі мовець стверджує, що такий собі Джеймс досягнув відповідного віку, аби отримати можливість самостійно обирати структуру та мотивацію власних дій.

He's on the age of discretion and he can start his own business [89].

У наведеному прикладі відзначено, що певна людина, про яку говорить мовець, досягла достатнього віку та рівня самостійності, аби дозволити їй спробувати себе у відкритті власного бізнесу. У цьому випадку фразеологізм ужито із позитивною конотацією, адже відчувається схвалення такої самостійності людини, про яку говорять.

Використовуючи темпоральний фразеологізм *you live and learn*, англomовний комунікант таким чином намагається повідомити, що якою б досвідченою не була людина, новий досвід ніколи не буває зайвим, оскільки допомагає побачити нові прорахунки та випрацювати стратегію їх подолання в майбутньому. Найближчим українським відповідником до цього фразеологізму є вираз «вік живи – вік учись», що також розкриває необхідність та цінність здобуття будь-якого нового досвіду. Також тут можна віднайти й семантику поради не дуже дивуватися при першій зустрічі із чимось новим і незнайомим, оскільки новий досвід – цінний досвід.

Визначимо закономірності використання аналізованого фразеологізму *you live and learn* у реченні.

Claire has never seen a man in a leopardskin jockstrap before, you live and learn [89].

У наведеному прикладі фразеологізм використано, аби передати глибину здивування героїні висловлювання, яка до того жодного разу не бачила людину в леопардовому комбінезоні. Проте фразеологізм вжито, аби підкреслити, що в житті дуже багато ситуацій, що можуть здивувати пересічного громадянина, відтак, необхідно реагувати на них максимально

спокійно та запам'ятовувати, як треба себе поводити в тому чи іншому випадку.

Серед метеонімів (від грецьк. «*метео*» – перша складова частина складних слів, що відповідає за значенням слову «метеорологічний» та лат. «*номен*» – ім'я, назва, найменування) виокремлено такі 20 назв явищ природи: **rain, sprinkle, hail, snow, wind, breeze, squall, blizzard, slush, thunder, storm, lightning, rainbow, cloud, frost, heat, fog, mist, dew** та **flood**.

Розгляд сфери концепту природні явища та навколишнє середовище загалом досліджувалося способом тематичного, структурного та семантичного аналізу фразеологічних словосполук, які мають у складі назви природних явищ або утворені від них.

Виявлено, що найбільшу продуктивність у використанні має компонент **wind**, наприклад: *to raise the wind* ('роздобути грошей'). Наступне місце за вживаністю у даних ФО займає компонент **rain**: *it never rains, but it pours* ('величезна кількість труднощів, яка звалюється на людину'), наступними за частотою вживання є компоненти **cloud**: *a cloud in one's sky* ('перепона, завада'), **storm**: *storm and stress* ('буря й натиск') та **thunder**, наприклад, *as black as thunder* ('похмурий, сумний, розлючений'). Метеорологічні компоненти **lightning** та **heat** зустрічаються набагато рідше у досліджуваних ФО, наприклад: *as quick as a flash of lightning* ('надзвичайно швидко, як блискавка'), *put the heat on smb* ('тиснути на когось, давити'); природні явища **hail, breeze** та **flood** є також нечастими у ФО, наприклад: *as thick as hail* ('кристально частий як град'), *be a breeze* ('бути легкою справою'), *flood of tears* ('море сліз'). Такі назви природних явищ, як **snow, dew, fog** та **mist** також часто зустрічаються у аналізованих ФО (*as white as snow* – білосніжний, *like the dew in the morning* – 'чистий як ранішня роса', *be like in a fog* – бути розгубленим, *cast mist before one's eyes* – 'пускати пил в очі'),

елементи **blizzard** та **slush** також наявні у ФО (*blinding blizzard* – ‘важка ситуація, в якій людина не може розібратись’, *shush fund* – ‘гроші для підкупу’). Складники **rainbow** та **frost** займають одне з останніх місць за продуктивним критерієм у даних ФО, наприклад: *rainbow hunt* (‘дурниця, нездійснення мрії’), *black frost* (‘найвища ступінь чого-небудь’), як і метеорологічні компоненти **sprinkle** та **squall** (*look out for squalls* – ‘остерігатися небезпеки, бути насторожі’, *to sprinkle the flowers* – ‘роздавати хабарі’).

Стосовно семантичної класифікації обрані з лексикографічних джерел фразеологічні одиниці новітньої англійської мови з метеорологічним елементом були віднесені до таких, що описують людину, а також життєві обставини та явища.

Опис та характеристика людини посідає чільне місце у аналізованих ФО, а саме: характеристика зовнішності людини не рідко простежується у досліджуваних ФО, наприклад: *have a cloud on one’s brow* – ‘мати зажурений вигляд’; також поведінки: *rain at seven, fine at eleven* – ‘про ненадійну людину, або емоцій’: *be under a cloud* – ‘бути сумним’.

Більша частина ФО з назвою явища природи використовується для опису ситуацій та феноменів, що трапляються у процесі життєдіяльності людей. Сюди відносять життєві ситуації, які мають позитивний характер, наприклад: *be on cloud nine* – ‘бути на сьомому небі від щастя’, а також ситуації негативного характеру, наприклад: *a cloud on your horizon* – ‘труднощі’, *spit into the wind* – ‘марнувати час, бити байдики’.

2.3. Структурні особливості фразеологізмів із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі

Елементи фразеологічного мислення дозволяють виділити в морі інформації щось суттєве для пізнання, знайти і визначити свою особистісну позицію. Виступаючи в тій чи іншій формі, фразеологічний вислів узагальнює і типізує різноманітні прояви особистого та суспільного життя і міцно існує в спілкуванні як його органічна частина, як ємна і концентрована форма художнього відображення дійсності і вираження ставлення мови до неї.

Фразеологізм *a new lease of life* використовується для позначення певної події в житті людини, яка дозволяє докорінно змінити все те її життя, яким вона жила до того. Переважно зазначена фразеологічна одиниця вживається із позитивною конотацією, тобто коли йдеться про зміну поганого періоду в житті вдалим, отримання можливості якісного розвитку тощо.

A fresh start, renewed vigor and good health, as in since they bought his store Dad has had a new lease on life [89].

У наведеному прикладі фразеологічна одиниця *new lease of life* використана для того, аби продемонструвати зміну різних періодів у житті батька оповідача. У реченні розповідається, що батько відчув, що отримав новий виклик у житті вперше від пори його попереднього душевного піднесення.

After finding out that the tests came back negative for cancer, I feel as though I've been given a new lease of life! [89]

У зазначеному прикладі фразеологізм *new lease of life* використовується, аби продемонструвати перехід від очевидно негативного життєвого періоду до кращої доби в житті. Мовець описує власні враження

від того, що онкологічне обстеження не виявило в нього злоякісної пухлини, відповідно, він отримав шанс повернутися до нормально життя.

Відзначимо наявність у складі зазначеної тематичної групи мікрополя на позначення поганого, нещасливого періоду в житті людини. Так, коли мовець вживає фразеологізми *rainy day* або *dark [evil] days*, це означає, що він хоче наголосити на тому, що описуваний ним період життя був чи є наповненим різноманітними негативними враженнями – розчаруваннями, фінансовими невдачами, втратами близьких людей тощо. Лексема *rainy* сигналізує про зв'язок образу дощу із загальною похмурістю настрою людини, що переживає складні часи. Аналогічну функцію виконує й лексема *evil* у складі фразеологізму *evil days* – вона демонструє, що в ці дні для певної людини все довкола уявляється підвладним злу. Вживання фразеологізмів *hard times* та *dark hour* постає синонімічним до наведених вище фразеологічних одиниць.

Визначимо провідні закономірності вживання цих фразеологічних одиниць в англійському реченні.

Today is the anniversary of my wife's passing away, it's because this is always a rainy day for me [89].

У наведеному прикладі за допомогою фразеологізму *rainy day* мовець пояснює своєму співрозмовникові причину свого поганого настрою. Вживаючи фразеологічну одиницю, він обґрунтовує, що цей день щороку є для нього періодом поганого настрою та самопочуття, оскільки саме сьогодні настає чергова річниця смерті його дружини.

Arsenal's fans have dark days now [89].

У наведеному прикладі йдеться про те, що вболівальники команди «Арсенал» наразі не отримують задоволення від гри своєї команди, відтак,

переживають складні часи, очевидно, пов'язані з поганими результатами улюбленого клубу.

His company had hard times during tax audit [89].

У проаналізованому реченні фразеологізм використовується для того, аби продемонструвати, наскільки важким для неназваного підприємства був період, коли в ньому проходила перевірка з податкової інспекції.

When dad passed away, it was a dark hour for our family [89].

У цьому прикладі фразеологізм використано для того, аби передати глибину почуттів родини, що втратила батька. Так, за його допомогою відзначено, що зі смертю батька пов'язано поганий, невдалий період життя родини.

Фразеологізм *to be onto a winner* використовується для позначення ситуації, коли людина має щось необхідне для того, аби кардинально змінити своє життя на краще. Найближчим з-поміж українських відповідників до цієї фразеологічної одиниці пасує фразема «щасливий квиток», що означає раптовий та несподіваний шанс на позитивні зміни в житті.

We knew immediately we were onto a winner [89].

У наведеному прикладі за допомогою фразеологічної одиниці відображається впевненість мовця у тому, що врешті-решт, його та його команду чекатиме фінальний успіх.

I think we're onto a winner with this new environmental initiative – the whole company has really embraced it [89].

В аналізованому прикладі фразеологізм використовується для того, аби відобразити впевненість мовця в успіху відповідної природоохоронної ініціативи, оскільки ціла компанія виявила зацікавленість у її запровадженні.

Фразеологізм *to sit twiddling one's thumbs* використовується для позначення періоду тимчасової бездіяльності людини. Ця бездіяльність може

бути інспірована різними причинами, починаючи від лінощів та завершуючи відсутністю роботи і пропозицій. Важливою причиною вимушеної бездіяльності також може бути названа відсутність можливості бодай якось вплинути на ситуацію.

There I sat for three hours, twiddling my thumbs, while he made call after call [89].

У наведеному прикладі фразеологічна одиниця *twiddling my thumbs* використана для того, аби продемонструвати обтяжливість вимушеної бездіяльності.

I'm just twiddling my thumbs here in the ER, waiting for someone to give me an update on Claire's condition [89].

У наведеному прикладі фразеологізм використовується на позначення періоду вимушеної бездіяльності, коли мовцеві довелося чекати на невідкладну допомогу, аби дізнатися про стан здоров'я його знайомої.

Структурний аналіз демонструє, що досліджуваним ФО характерні висока продуктивність та широка варіативність моделей.

Досліджувані ФО можна поділити на 4 класи: номінативні, номінативно-комунікативні, вигуківі й модальні, комунікативні фразеологічні словосполучення[1].

Поміж номінативних фразеологічних одиниць, до яких відносяться іменникові, прикметникові та прислівникові ФО, найчастотнішою є структура Adj + N, наприклад: *rainy day* ('крайній випадок', 'чорний день'), N + Prep + N: *wind of change* ('вітер змін'), Adj + Prep: *snowed under* ('зайнятий'), Adj + Prep + N: *struck with thunder* ('приголомшений, пригнічений'), like + N: *like wind* ('надзвичайно швидкий або спритний'), as + Adj + as + N: *as loud as thunder* ('дуже голосний'). До номінативно-комунікативних ФО належать дієслівні фразеологізми.

Найчастотнішим зразком таких фразеологічних одиниць є варіант за структурою V + N, наприклад: *stem the flood* – ‘протидія або перешкода’, яка розширюється при введенні у архітектуру додаткових елементів.

Вигуківі ФО також займають чільне місце у проведеному аналізі. Серед досліджуваних ФО наявна вигуківна модель з структурою Prep + N, наприклад: *By thunder!*

До комунікативних ФО відносять приказки та прислів'я. Вони можуть мати будову як простого так і складного речень, наприклад: *Cloudy mornings turn to clear afternoons* – ‘з часом все змінюється’. *If you can't stand the heat, get out of the kitchen* – ‘не вмієш – не берися’.

Висновки до розділу 2

Новинний дискурс є однією з найважливіших складових медіадискурсу. Специфіку екстралінгвістичної ситуації новинного дискурсу визначають кілька компонентів:

- 1) це комунікація за умов медійного часопростору, тобто необхідно враховувати особливості зазначеного мас-медійного каналу (технології, середовище, усна форма побутування мови, специфіка редагування тощо);
- 2) прямий ефір, що використовується для репортажів з місця події (standup, on location), та студійний запис, що використовується для показу дикторів новин (on station).

Основними особливостями використання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у англомовних та німецькомовних новинних текстах є такі аспекти: фразеологічні одиниці з метеорологічною семантикою відсутні в українській мові, що спричиняє складності розуміння та перекладу; невелика частина фразеологічних одиниць із метеорологічною

семантикою має вузьке значення, що набуває статусу терміна, основна їх частина – дієслова з використанням компонентів *on*, *up*, *in with*, які характеризуються багатозначністю й поліфункціональністю;

Семантична та синтаксична специфіка вживання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у англомовних та німецькомовних новинних текстах полягає в тому, що всі складові компоненти фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою повинні розглядатися та інтерпретуватися як єдине семантичне ціле; використання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у публіцистичних текстах сприяє стисненості, лаконічності, ефективності, мовній економії; функціонування фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у мові преси пов'язане з рухливістю зазначених мовних поєднань, їх здатністю набувати нові й трансформувати наявні лексичні значення для поширення їх у нових поняттях та явищах.

РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ, УЖИТИХ У АНГЛІЙСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ НОВИНАХ

3.1. Лексико-семантичні стратегії перекладу англомовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах

У роботі було виконано аналіз 100 прикладів фразеологізмів із метеорологічним значенням, представлених у текстах англомовних та німецькомовних новин, а також надані їх перекладні відповідники. Джерелами матеріалу дослідження стали новинні випуски британського каналу BBC [88] та німецького каналу ZDF [89]

Зауважуючи певну обмеженість наявних класифікацій способів перекладу, нами було модифіковано загальну класифікацію перекладацьких трансформацій, розроблену В. Карабаном [27]. Отже, згідно з модифікованою класифікацією, виокремлюємо такі способи перекладу, уміщені в межах трьох основних різновидів перекладацьких трансформацій:

1. Транскодування, що містить у своїй структурі такі способи перекладу:

- транслітерація, себто транскодування графічної форми оригінального слова;
- транскрипція, себто транскодування звукової форми оригінального слова;
- калька, себто транскодування одиниці оригіналу за формою та містом, що відповідає одному зі словникових значень слова;
- нульове транскодування – пряме включення іншомовного слова латинськими літерами до тексту перекладу.

2. Лексико-семантичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- конкретизація, або заміна родової назви видовою назвою;
- генералізація, або заміна видової назви родовою назвою;
- модуляція, або заміна словникового еквіваленту оригінального слова контекстуальним.

3. Лексико-граматичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- антонімічний переклад, або заміна форми слова або словосполучення на протилежну;
- граматична заміна – заміна частини мови, синтаксичної конструкції, типу речення, що первинно були використані в оригінальному тексті;

- додавання, або введення до перекладу лексичних елементів, що були відсутні в оригінальному тексті;
- опущення, або вилучення з тексту перекладу плеонастичних або тавтологічних елементів;
- транспозиція, або структурні зміни в порядку слідування одиниць;
- описовий переклад, або пояснення значення іншомовної реалії;
- компенсація, або заміна елементу оригінального тексту будь-яким іншим елементом, що компенсує втрату інформації;
- цілісне перетворення, або вираження смислу іншомовного тексту засобами мови перекладу, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками певної реалії.

Визначимо провідні закономірності відтворення англомовних фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у публіцистичному тексті. Для цього розглянемо такий приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Soldier touched his temple sadly as if to retrieve the memory and then slowly opened his front... and made a pigeon step forward into the autumn sunlight [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Солдат сумно торкнувся скроні, наче бажаючи відновити спогади, а потім повільно підняв обличчя... і зробив дрібний крок вперед у проміння осіннього сонця (тут і далі – переклад наш).

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *made a pigeon step*. Вона використовується для називання дії на позначення руху героя журналістського матеріалу. Відзначимо використання у структурі зазначеної лексеми фразеологічного компонента *pigeon step*, що характеризує незначний за обсягом переміщення крок, який може бути

порівняний із кроком голуба. Проте в українському перекладі здійснено відхід від практики дослівного відтворення іншомовного тексту. Як наслідок, у наведеному випадку було використано можливості такого різновиду лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *зробив дрібний крок*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

"Did you, er, dig the sign then?" asked Simpson, taking a step back behind the doorstep... [88]

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

«Ти, е-е, знайшов вивіску?» — запитав Сімпсон, відступаючи за поріг...

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *taking a step*. Вона використовується для називання дії на позначення напрямку руху героя журналістського матеріалу. У аналізованому реченні для відтворення значення фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як компенсація, адже в цьому випадку елемент оригіналу замінюється іншим елементом, що компенсує інформаційні втрати, неминучі при перекладі. Так, із оригінального тексту випливає, що людина, яка зробила крок, зробила його у зворотному напрямку від об'єкта мовлення, проте дослівний переклад відповідної фразеологічної одиниці не міг вмістити цієї інформації, повідомляючи реципієнтові лише про певний крок. Тому було вирішено перекласти цю лексему за допомогою українського дієприслівника, що

містив би в собі вказівку стосовно напрямку руху. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *відступаючи*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

He got out from behind the counter and took a look at the picture from his new angle [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Він вийшов з-за прилавка і роздивився картину під новим кутом.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *took a look*. Значення цієї лексеми пов'язане із одиничним поглядом, яким виконавець дії окидає певний об'єкт свого споглядання. У аналізованому реченні для відтворення значення фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *розглянув*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

“Thank you,” he said, and held it out so she could set a close look [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

«Дякую», – сказав він і простягнув її, щоб вона могла уважно роздивитися.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *set a look*. Значення цієї лексеми пов'язане із можливістю виконавця дії подивитися на об'єкт зазначеної дії. У аналізованому реченні для відтворення значення фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *роздивитися*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

He had heard their screams but did not himself make a sound, even though he knew he was injured; a broken arm at least, and somewhere the throb of hot blood [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Він чув їхні крики, але сам промовчав, хоча й знав, що поранений; принаймні зламана рука, до того ж почалася кровотеча.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю (*did not*) *make a sound*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як антонімічний переклад. Так, в оригінальному тексті йдеться про те, чого не зробив герой журналістського матеріалу, попри всі обставини, що спонукали його вчинити саме так, а не інакше. Натомість, в українському перекладі робиться акцент на тому, що саме герой журналістського матеріалу зробив, унаслідок чого заперечна форма, використана в англійській мові, замінюється стверджувальною формою в

українській мові. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *промовчав*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

This gets a laugh out of him [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Це змусило його засміятися.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *gets a laugh*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як граматична заміна. Так, в оригінальному тексті після дієслівної частини фразеологічної одиниці вжито іменний компонент *laugh*. Натомість, в українському перекладі в цій позиції вжито інфінітив *засміятися*, вживання якого зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *змусило засміятися*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Sure enough, the trailer truck that had crossed the bridge was slowing down and making a right turn onto Pont des Saint Peres [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Зазвичай вантажівка з причепом, яка перетинала міст, сповільнювала швидкість і повертала праворуч на мост Сен-П'єр.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *making a right turn*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано комбінований варіант відтворення. Зокрема, було застосовано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як граматична заміна. Так, в оригінальному тексті після дієслівної частини фразеологічної одиниці вжито іменний компонент *a right turn*. Натомість, в українському перекладі в цій позиції вжито прийменник *праворуч*, вживання якого зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Для перекладу дієслівної частини аналітичної частини *making* було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *повертала*. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *змусило засміятися*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

An hour later, they had made very little progress [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

За годину вони майже не просунулися у своїй справі.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *made (very little) progress*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як антонімічний переклад. Так, в оригінальному тексті йдеться про те, що герої журналістського матеріалу в своїй діяльності зробили дуже мало корисного, через що їхня активність

практично не мала успіху. Натомість, в українському перекладі зроблено акцент на тому, що герої журналістського матеріалу не зробили практично нічого, аби досягнути прогресу у власній діяльності, внаслідок чого ствердна форма, використана в англійській мові, замінюється заперечною формою в українській мові. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *(майже) не просунулися*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

They take the opportunity of seeing their aunt while they were in the town [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Вони скористалися можливістю побачити свою тітку, поки були в місті.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *take the opportunity*. Для перекладу дієслівної складової зазначеної фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *скористатися*. В оригінальному тексті, якщо розглядати його з точки зору дослівного перекладу, йдеться про те, що герої журналістського матеріалу просто отримали можливість побачитися зі своєю родичкою. Проте, на нашу думку, за змістом речення стає зрозуміло, що вони не просто мали цю можливість, але й зустрілися із тіткою, отже, скористалися отриманою можливістю. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *скористалися можливістю*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

It should only take a few meetings for the committee to get the measure of the new chairman, and then they will know how to deal with him [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Комітету потрібно лише кілька засідань, щоб визначитися з новим головою, і тоді вони знатимуть, як з ним поводитися.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *to get the measure*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як граматична заміна. Так, в оригінальному тексті після дієслівної частини фразеологічної одиниці вжито іменний компонент *the measure*. Натомість, в українському перекладі в цій позиції вжито інфінітив *визначитися*, вживання якого зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *визначитися*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

He was sitting quietly, reading, sometimes making necessary notes [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Він сидів тихо, читав, інколи занотовуючи щось на берегах.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *making notes*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано комбінований варіант відтворення. Зокрема, було застосовано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як

граматична заміна. Так, в оригінальному тексті вжите поєднання дієслівного компонента *making* із іменним компонентом *notes*. Натомість, в українському перекладі в цій позиції вжито дієприкметник *занотовуючи*, вживання якого зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Також для перекладу цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як додавання, в результаті якого переклад доповнюється лексичними елементами, відсутніми в оригіналі, покликаними правильно передати сенси, закладені в оригінальний текст. Так, при перекладі англійської фразеологічної одиниці було додано компонент *на берегах*, спрямований на уточнення описуваної дії. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *занотовуючи на берегах*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Must make more phone calls to test new theory [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Потрібно більше телефонувати, щоб перевірити нову теорію.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *make phone calls*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як граматична заміна. Так, в оригінальному тексті після дієслівної частини фразеологічної одиниці вжито іменний компонент *phone calls*. Натомість, в українському перекладі в цій позиції вжито інфінітив *телефонувати*, вживання якого зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *телефонувати*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

The teacher had told them: “I have made all the arrangements” [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Учитель повідомив, що всі матеріали вже готові.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *made the arrangements*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було застосовано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як граматична заміна. У зазначеному випадку граматичну заміну було виконано на синтаксичному рівні. Так, якщо в оригінальному тексті виконавцем дії, описаної в ньому, є безпосередньо герой журналістського матеріалу, на що вказує вживання активного стану, то в українському перекладі в цій позиції використано дієприкметник у пасивному стані *готові*, що не містить прямої вказівки на виконавця дії, а його вживання зумовлюється відмінностями в граматичній будові англійської та української мов. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *готові*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

She gasped and started making suggestions at once [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Вона була приголомшена й одразу почала озвучувати пропозиції.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *making suggestions*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було залучено комбінований переклад. Зокрема, було використано такий

різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *почала*. Також було використано такий різновид лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як додавання, в результаті якого переклад доповнюється лексичними елементами, відсутніми в оригіналі, покликаними правильно передати сенси, закладені в оригінальний текст. Так, при перекладі англomовної фразеологічної одиниці було додано компонент *озвучувати*, спрямований на уточнення описуваної дії. Отже, маємо такий варіант відтворення зазначеної дієслівно-іменникової фразеологічної одиниці: *почала озвучувати*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

You may well, in circumstances, be willing to take a step backwards than lose your job [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

За певних обставин ви можете бути більше готові зробити крок назад, ніж втратити роботу.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *take a step*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *зробити крок*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

With unemployment spiraling upwards, it was particularly important for corporation to take a grip on training policy, to improve people's skills and make industry more competitive [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

У зв'язку з різким зростанням безробіття, для корпорації особливо важливо взяти під контроль політику навчання, покращити навички людей і зробити промисловість більш конкурентоспроможною.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *take a grip*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *взяти під контроль*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

The disciplinary 'purge' took a curious turn yesterday with one-match suspension of a referee and two touch judges for failing to meet necessary standards [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Дисциплінарна «чистка» вчора набула дивних обертів: головний рефері та двоє суддів були дискваліфіковані на один матч за невиконання необхідних стандартів.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *took a turn*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких

трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *набувати обертів*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Hungary appeared to take a step in the right direction when its rulers voted to transmute the old Hungarian Socialist Workers' Party into a new, reformist-led Socialist Party – and in effect divorced the party from the state [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Здавалося, що Угорщина зробила крок у правильному напрямку, коли її правителі проголосували за перетворення старої Угорської соціалістичної робітничої партії на нову, очолювану реформістами Соціалістичну партію – і фактично відірвали партію від держави.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *take a step*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *зробити крок*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Typically the lender is a passive investor seeking to make a turn on his portfolio, while the borrower is an active investor or trader seeking to finance temporary shortages of securities and avoid the risk of settlement failure [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Як правило, позикодавець є пасивним інвестором, який прагне повернути свій портфель, тоді як позичальник є активним інвестором або трейдером, який прагне профінансувати тимчасову нестачу цінних паперів і уникнути ризику невдачі розрахунків.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *to make a turn*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *повернути*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Has there ever been a tennis player that has written in to say 'thank you' to their fans who have stood by them through all their traumas and their losses, who have stood for hours in the rain or slept out in the streets to get a look at their idols? [88]

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Чи був коли-небудь хоч один тенісист, який дякував своїм уболівальникам, які підтримували його під час травм і поразок, які годинами стояли під дощем або спали на вулиці, щоб побачити своїх кумирів?

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *to get a look*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *побачити*.

Розглянемо наступний приклад послугування фразеологічними одиницями з метеорологічною семантикою в публіцистичному тексті:

Developers can only get a peek if they sign a non-disclosure agreement [88].

Може бути запропонований такий варіант відтворення аналізованого прикладу українською мовою:

Розробники отримають доступ, лише якщо підпишуть угоду про нерозголошення.

У наведеному фрагменті звернімо увагу на фразеологічну одиницю *to get a peek*. Для відтворення значення цієї фразеологічної одиниці було використано такий різновид лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, як модуляція, в результаті якої словниковий відповідник замінюється відповідником контекстуальним, що містить зв'язок із вихідним словом: *отримати доступ*.

Конкретизація (заміна родової назви видовою назвою) – відбувається, коли більш загальне поняття перекладається більш конкретним. Наприклад: *to raise the wind* – роздобути грошей – конкретизація, оскільки поняття "raise the wind" стосується зусиль для отримання чогось (загалом), а переклад звужує це до "грошей".

Генералізація (заміна видової назви родовою назвою) – коли більш конкретне поняття перекладається більш загальним. Наприклад: *it rains cats and dogs* – ллє як із відра – генералізація, оскільки у перекладі опущено яскраву зооморфну метафору, і залишено лише загальне уявлення про сильний дощ.

Модуляція (заміна словникового еквівалента контекстуальним) – використовується, коли змінюється погляд на поняття через особливості контексту. Наприклад: *to rain on somebody's parade* – порушувати чийсь

плани, перешкоджати чомусь – модуляція, оскільки прямий переклад виразу був би неповноцінним, тому передано значення, що відповідає контексту.

a snowball's chance in hell – жоден шанс – генералізація. Втрачається образ сніжної кулі у пеклі, зберігається лише загальне значення.

as white as snow – білосніжний – конкретизація, оскільки "білосніжний" відображає більш конкретне значення, ніж "білий, як сніг".

to take a rain check – перенести, відкласти – модуляція, адже пряме значення фрази було адаптовано під контекст.

fair-weather friend – друг лише у хорошу погоду – конкретизація, оскільки переклад робить більш очевидним значення, яке англійською залишається більш абстрактним.

to be under the weather – прихворіти – модуляція, оскільки переклад відображає конкретний фізичний стан, який у прямому значенні залишався б менш зрозумілим.

Для кожного випадку застосування певної трансформації залежить від контексту, культурних особливостей мов та необхідності адаптувати вираз для аудиторії перекладу. Розглянемо також приклади перекладацьких трансформацій із німецької мови:

«*Ein Wetter zum Hundekriegen*» — паскудна погода; собачий холод
Трансформація: Модуляція. У цьому випадку німецький вислів буквально описує погоду, яка "лишається поганою навіть для собак". Український еквівалент зберігає зміст через адаптований вираз із контекстуальним забарвленням.

«*Die Wetter stehen nicht gut*» — обставини несприятливі. У даному випадку використано модуляцію. Значення фразеологізму передано не дослівно, а через контекстуальне тлумачення, з фокусом на зміст фрази.

«*Eine dunkle Wetterwolke zieht sich über j-n zusammen*» — над ким-н. хмари згущуються. Трансформація: конкретизація. У перекладі додано емоційний аспект, що підкреслює несприятливість обставин.

«*Alle Wetter!*» — тисяча чортів! При перекладі вжито модуляцію. Вираз набуває контекстуально відповідного емоційного еквівалента, оскільки дослівний переклад не передає експресивності.

«*Wind unter die Flügel bekommen*» — відчутти в собі неабияку силу; окрилитися. Трансформація: модуляція. Образність ідеї вітру передано через експресивний український еквівалент, який акцентує на впевненості й піднесенні.

«*Für Wind und Wolken*» — даремно, марно. Трансформація: модуляція. Вираз "на вітер" є контекстуальним адаптованим еквівалентом із збереженням змісту.

«*Gegen den Wind spucken*» — плювати проти вітру. Трансформація: генералізація. Переклад робить вислів більш зрозумілим через загальновідомий аналог.

«*Wind von etw. Bekommen*» — пронюхати; довідатися про що-н. Трансформація: модуляція. Передано значення через адаптацію, яка підкреслює зміст вислову без дослівного перекладу.

У більшості випадків вище наведених фразеологізмів використано модуляцію, оскільки контекст і культурні особливості потребують адаптації для збереження емоційного та смислового навантаження. В окремих випадках застосовано конкретизацію або генералізацію, залежно від змісту.

«*Der Nebel im Kopf bekommt ein Loch*» — у голові прояснилося. Модуляція: значення оригінального фразеологізму («туман у голові отримує отвір») змінено на відповідний контекстуальний еквівалент в українській мові.

Etw. ist in Nebel gehüllt – щось вкрите мороком невідомості, таємницею. Модуляція: переклад зберігає образність оригіналу, але адаптує значення відповідно до контексту.

Das ist mir nebelhaft – це мені не зовсім зрозуміло.

Конкретизація: замість більш узагальненого значення «неясне», в українській версії використовується конкретніше «не зовсім зрозуміло».

Etw. fällt aus wegen Nebel – щось не відбудеться. Генералізація: Значення «через туман» було узагальнено до «не відбудеться», опускаючи специфічний причинний компонент.

Vor dem Regen unters Dach kommen – вчасно уникнути небезпеки, неприємності. Модуляція: ідіоматичне значення («потрапити під дах до дощу») замінено контекстуальним українським еквівалентом.

Auf Regen folgt Sonnenschein – після горя – радість. Модуляція: переклад передає ідіоматичний зміст (зміна погоди як метафора змін у житті) за допомогою відповідного прислів'я.

Es regnet wie aus Eimern – дощ ллє як з відра. - конкретизація: український варіант уточнює значення порівняння, зберігаючи метафору.

Die Sonne meint es heute gut – сьогодні сонячна погода. Модуляція: передано значення, яке відповідає реальному контексту, а не буквальному образу.

Überall geht die Sonne auf – і за морем сонце сходить. Модуляція: переклад зберігає метафоричне значення і адаптує його до відповідного українського виразу.

Mit der Sonne aufstehen – вставати дуже рано. Генералізація: конкретний образ («з сонцем») узагальнено до значення «дуже рано».

Wie das leibhaftige Donnerwetter – із швидкістю блискавки. Модуляція: оригінальний образ грози замінено на більш звичний для української мови вираз.

У представлених фразеологізмах домінують модуляція та конкретизація, які дозволяють адаптувати німецькі вислови до українського мовного середовища, водночас зберігаючи образність та значення.

Конкретизація (заміна родової назви видовою): *j-n in Hitze bringen* – «розбурхати, розгарячити кого-н.» Тут використовується конкретніший український еквівалент замість загального "збуджувати".

es läuft j-m heiß und kalt über den Rücken – «кого-н. обсипає то жаром, то холодом». Конкретизовано фізичний стан замість метафоричного опису.

Генералізація (заміна видової назви родовою): *wie ein Blitz aus heiterem Himmel* – «як грім з ясного неба». У перекладі використано більш узагальнене слово "грім", яке передає той самий сенс.

himmelhoch loben → "вихвалити, підносити до небес".

Узагальнено значення до емоційного стану замість збереження конкретного рівня висоти.

Модуляція (заміна словникового еквівалента контекстуальним): *in Hitze kommen* – «спалахнути, розгарячитися». Тут перекладач замінює метафору на більш звичний контекстуальний опис. *den Himmel auf Erden versprechen* – «обіцяти золоті гори». Фразеологізм модулятивно адаптовано відповідно до українських реалій.

У статті «It's raining men dogs, cats and fish and frogs» by Richard Angwin вжито декілька яскравих прикладів фразеологізмів із метеорологічним компонентом. "It's raining cats and dogs" – один з найвідоміших англомовних фразеологізмів, що описує дуже сильну зливу. Походження цього виразу до кінця не з'ясовано, але існує кілька теорій. Одна з них пов'язує його з

середньовічними хатинками з солом'яними дахами, де тварини могли ховатися під час негоди. Під час сильного дощу солома розмокала, і тварини могли падати з дахів. Інша теорія пов'язує цей вираз зі стародавніми міфами про богів, які могли викликати дощ, супроводжуваний різними природними явищами, включаючи падіння тварин. "Frog showers" – це не стільки фразеологізм, скільки опис незвичайного природного явища, коли з неба падають жаби. Це явище пояснюється тим, що сильні вихори можуть піднімати воду разом з мешканцями водойм на значну висоту, а потім переносити їх на великі відстані. Після ослаблення вихору жаби падають на землю.

Особливості використання фразеологізмів у тексті:

Контраст між реальністю і фантазією: Автор використовує фразеологізм "It's raining cats and dogs" як відправну точку для розповіді про реальні випадки падіння тварин з неба. Це створює цікавий контраст між народною мудрістю, відображеною у фразеологізмі, та науковим поясненням явища.

Створення атмосфери диву: обидва фразеологізми створюють атмосферу дива і незвичайності, що привертає увагу читача.

Пояснення походження фразеологізму: Автор намагається пояснити походження фразеологізму "It's raining cats and dogs", посилаючись на історичні факти. Це робить текст більш інформативним і цікавим.

3.2. Граматичні стратегії перекладу англомовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах

Розглянемо закономірності відтворення фразеологізмів із метеорологічним значенням у текстах англомовних та німецькомовних новин українською мовою.

Розглянемо закономірності реалізації трансформацій при перекладі на конкретних прикладах:

Meine erste Bundeswehrtagung vor gut einem Jahr fand im Zeichen der Rückkehr des Imperialismus nach Europa statt [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного фрагмента:

Моя перша конференція Бундесверу відбулася рік тому як відповідь на повернення імперіалізму в Європу.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як **додавання**. Фрагмент *im Zeichen der Rückkehr des Imperialismus nach Europa* було перекладено таким чином: *як відповідь на повернення імперіалізму в Європу*. Додавання фрагменту *як відповідь* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою адекватного відтворення оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *як відповідь*, яке покликане підкреслити деталі проведення конференції Бундесверу, інформація про яку пропонується реципієнтові.

Damals wie heute gilt es, die richtigen Konsequenzen für unser Handeln aus Russlands Eroberungskrieg zu ziehen [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тоді, як і зараз, важливо зробити правильні висновки щодо наших дій стосовно протистояння загарбницькій війні Росії.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як **додавання**. Фрагмент *für unser Handeln aus Russlands Eroberungskrieg zu ziehen* було перекладено таким чином: *щодо наших дій стосовно протистояння загарбницькій війні Росії*. Додавання фрагменту *стосовно протистояння* тут означало введення до перекладу

елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного відтворення оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *стосовно протистояння*, яке покликане підкреслити, що Німеччина та її уряд планують не просто виконувати певні дії, а всерйоз протистояти російській військовій загрозі.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *aus Russlands Eroberungskrieg* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *протистояння загарбницькій війні Росії*. Так само відбувається і з компонентом *die richtigen Konsequenzen*, який із самого початку підрядного речення зміщується до його середини, внаслідок чого маємо варіант перекладу: *важливо зробити правильні висновки*.

Das haben wir getan und das tun wir – unverbrüchlich an der Seite der Ukraine, klar in der Solidarität mit unseren Alliierten, und unmissverständlich in der Entschlossenheit, unsere Bundeswehr durch Bereitstellung nie dagewesener Finanzmittel für ihre so wichtige Aufgabe gut auszustatten [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це те, що ми робили, і це те, що ми робимо – непохитно на боці України, чітко демонструючи нашу солідарність із нашими союзниками. Я рішуче налаштований добре озброїти наш Бундесвер для виконання такого важливого завдання, надаючи безпрецедентні фінансові ресурси.

При перекладі речення з оригінального німецькомовного тексту було здійснено граматичну заміну на синтаксичному рівні, а саме зміну структурного типу речення. Йдеться про членування складного речення ТО

на прості речення в перекладному варіанті. Використання цього різновиду граматичної трансформації дозволяє перекладачеві зробити синтаксис оригінальної промови простішим для сприйняття українським реципієнтом.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як вилучення. Так, у фрагменті *und unmissverständlich in der Entschlossenheit*, при перекладі було здійснено вилучення компоненту *unmissverständlich*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Я рішуче налаштований*.

У фрагменті *unverbrüchlich an der Seite der Ukraine* лексему *unverbrüchlich* було перекладено за допомогою українського відповідника *непохитно*, внаслідок чого маємо такий варіант: *непохитно на боці України*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що Німеччина абсолютно підтримує Україну в її протистоянні російській збройній агресії, і ця підтримка буде стабільно незмінною, не залежачи від зовнішніх чинників.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *durch Bereitstellung nie dagewesener Finanzmittel* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *надаючи безпрецедентні фінансові ресурси*.

Gemeinsam mit den Vereinigten Staaten und unseren europäischen Verbündeten und Partnern in der Region setzen wir diplomatisch alles daran, dass daraus kein Flächenbrand wird [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Разом зі Сполученими Штатами та нашими європейськими союзниками в регіоні ми робимо все дипломатичним шляхом, щоб гарантувати, що ця пожежа не пошириться далі.

У словосполученні *Verbündeten und Partnern* при перекладі було здійснено вилучення компоненту *Partnern*, задля того, щоб зняти надлишкову інформацію.

У цьому прикладі при перекладі було використано додавання словосполучення *щоб гарантувати* та лексеми *далі* із метою адекватного відтворення оригінального змісту та дотримання мовних норм, притаманних мові перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в тексті перекладу сполучення з використанням уточнення *щоб гарантувати і далі*, яке покликане підкреслити серйозність намірів Олафа Шольца докласти всіх зусиль, аби уникнути можливості подальшого поширення терористичних воєн Європою та світом.

Фрагмент *kein Flächenbrand wird*, який дослівно можна перекласти «*не буде великої пожежі (пожежі на великій території)*» відтворено як *ця пожежа не пошириться далі*. На наш погляд, більш доречним буде використання модуляції при перекладі з уживанням лексеми *(не) пошириться*, адже згадана Шольцем пожежа війни вже, якщо послуговуватися й надалі метафорами, розгорілася, відтак, цілком логічно намагатися зробити все від себе залежне, аби уникнути її поширення, замінивши словниковий еквівалент контекстуальним.

Aber wir haben bewiesen, dass wir mit den Herausforderungen wachsen.

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Але ми довели, що кожен виклик змушує нас зростати.

У цьому прикладі при перекладі було використано прийом конверсивної заміни задля досягнення адекватності перекладу.

Niemand kann heute mehr ernsthaft in Zweifel ziehen, worum wir uns in Deutschland lange herumgedrückt haben, nämlich, dass wir eine schlagkräftige Bundeswehr brauchen [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Сьогодні ніхто не може серйозно сумніватися в тому, чого ми так довго уникали в Німеччині, а саме, що нам потрібен боєздатний Бундесвер.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Лексема *heute* із середини речення виноситься на його початок, а лексема *niemand*, натомість, втрачає початкову позицію та відсувається до середини речення, ця трансформація зумовлена темпорними зв'язками у реченні.

Для перекладу сталого виразу *in Zweifel ziehen* при перекладі було застосовано прийом стилістичної нейтралізації «сумніватися».

Wir brauchen Streitkräfte, die in der Lage sind, unser Land zu schützen, Streitkräfte, die mit Fähigkeiten, Personal und Material bereitstehen, um die Sicherheit des Bündnisgebietes zu verteidigen, und zwar überall dort, wo die Allianz sie benötigt [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Нам потрібні збройні сили, здатні захистити нашу країну, сили, які своїми можливостями, особовим складом і технікою завжди готові до захисту безпеки території Альянсу, всюди де б Альянс їх не потребував.

Підрядне означальне речення *wo die Allianz sie benötigt* було відтворено за допомогою антонімічного перекладу – *де б вони не були потрібні Альянсу*.

Елементи *und, zwar, dort* було вилучено.

Um das zu erreichen haben wir die Finanzierung der Bundeswehr nachhaltig gesichert [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Щоб досягти цього, ми забезпечили стабільне фінансування Бундесверу.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті лексема *der Bundeswehr* із середини речення виноситься на його кінець, а лексема *gesichert*, натомість, втрачає прикінцеву позицію та відсувається до середини речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *ми забезпечили стабільне фінансування Бундесверу.*

Doch es steht völlig außer Frage, dass die Zeitenwende, die Russlands Angriffskrieg bedeutet, ein langfristiges, dauerhaftes Umsteuern erfordert, deshalb habe ich bereits am 27. Februar 2022 im Bundestag angekündigt, dass wir die Verteidigungsausgaben dauerhaft auf zwei Prozent anheben, und diese Zusage gilt [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Але немає жодних сумнівів у тому, що переломний момент, який представляє загарбницька війна Росії, потребує рішучої зміни напрямку. Саме тому вже 27 лютого 2022 року у Бундестазі я оголосив, що ми назавжди збільшимо витрати на оборону до двох відсотків, і це зобов'язання залишається в силі.

При перекладі речення з оригінального німецькомовного тексту було здійснено граматичну заміну на синтаксичному рівні, а саме зміну структурного типу речення. Йдеться про членування складного речення тексту оригіналу на прості речення в тексті перекладу. Використання цього різновиду граматичної трансформації дозволяє перекладачеві зробити синтаксис тексту перекладу простішим для сприйняття українським реципієнтом.

Лексему *dauerhaft* було перекладено за допомогою українського відповідника *назавжди*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Словниковим відповідником оригінальної лексики *dauerhaft* в українській мові є слово *постійно*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики є не зовсім доречним контекстуально, адже в промові Олафа Шольца, очевидно, актуалізується не тривалість цього переходу, а його ґрунтовність в умовах глобальних світових викликів безпековій архітектурі, одним із гарантів якої є Німеччина.

При перекладі фрагменту *ein langfristiges, dauerhaftes Umsteuern erfordert* було здійснено вилучення компоненту *dauerhaftes*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкову інформацію, була спрощена.

У перекладі фразеологізмів із концептом "WEATHER" було застосовано такі типи граматичних трансформацій:

Транскодування графічної форми (транскодування за допомогою транслітерації): Використано для збереження оригінальних форм слів за допомогою латинських літер. Це може стосуватися фразеологізмів, які містять імена або інші специфічні терміни (наприклад, назви погодних явищ або їх образів, що мають міжнародне значення, як *rain* або "snow").

Транскодування звукової форми (транскрипція): Тут мова йде про передачу звукової форми оригінальних слів через їх фонетичне відображення в іншій мові, наприклад, при перекладі англійських фразеологізмів, де важливо зберегти звучання термінів, пов'язаних з погодою (наприклад, *rain* або *snow*), у текстах, що переходять на українську мову.

Калька: Для передачі фразеологічних одиниць може використовуватися калькування, коли за формою та змістом переноситься структура виразу з

однієї мови в іншу. Наприклад, вирази на зразок *rain cats and dogs* можуть бути адаптовані як "лити як з відра". Такі трансформації передають значення та контекст оригінальних фразеологізмів, зберігаючи їх смислову цілісність.

Нульове транскодування: Пряме включення англомовних фраз або слів латинськими літерами, що часто застосовується, коли збереження оригінального вигляду є важливим для збереження культурного контексту чи мови (наприклад, фрази на кшталт *weather permitting* можуть використовуватись у їх оригінальному вигляді в текстах українською мовою).

3.3. Лексико-граматичні стратегії перекладу англомовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним компонентом, ужитих у англійських та німецьких новинах

Розглянемо зразок використання фразеологізму з метеорологічною семантикою в тексті телевізійних новин:

Nämlich, diesen Angriff auf die elementaren Regeln des Völkerrechts mit Entschiedenheit, Klarheit und mit Stärke zu beantworten [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

A same, слід відповісти на цей напад на базові норми міжнародного права з рішучістю, чіткістю та силою.

У фрагменті *diesen Angriff* іменник *Angriff* було перекладено за допомогою українського відповідника *напад*, внаслідок чого маємо такий варіант: *цей напад*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Словниковим еквівалентом оригінального іменника *Angriff* в українській мові є лексема *наступ*. Проте послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, оскільки, говорячи про наступ, на наш

погляд, відбувається занадто значуще зміщення семантичного значення до певної ідеалізації порядку наступальних дій. Шольц же у своїй промові, трансльований у телеефірі, говорить про загрози для Європи й Німеччини з боку Росії внаслідок воєнного вторгнення РФ в Україну, відтак, доречніше, на наш погляд, позначити назване німецьким канцлером явище як *напад*, оскільки ця лексема наділена однозначно негативним значенням і позначає брутальний, побудований виключно на бажанні завдати шкоду акт проти людини або держави. Окрім того, *напад* також містить асоціації з кримінальним дискурсом, що підкреслює доречність послугування цією лексемою в контексті сприйняття нападу РФ як акту державного тероризму.

У фрагменті *die elementaren Regeln* прикметник *elementaren* було перекладено за допомогою українського відповідника *базові*, внаслідок чого маємо такий варіант: *базові норми*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального прикметника *elementaren* в українській мові є лексема *елементарні*. Проте послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, оскільки, говорячи про норми міжнародного права, слід зауважити, що їх складно назвати елементарними, адже за ними живе вся цивілізована світова спільнота. Шольц висловлює занепокоєння стосовно зневажання Росією норм міжнародного права, які є *базовими*, оскільки саме на їхній основі побудовано всю світову правову архітектуру. Відтак, на наш погляд, саме прикметник *базові* стане доречним відповідником при перекладі зазначеного словосполучення з оригінального тексту політичної промови німецького канцлера.

У цьому прикладі при перекладі використано додавання. Фрагмент *diesen Angriff <...> zu beantworten* було перекладено таким чином: *слід*

відповісти на цей напад. Додавання дієслова *слід* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильної передачі оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті слова *слід*, яке покликане підкреслити, Олаф Шольц у своїй промові, трансльованій телебаченням, не просто окреслює виклики, перед якими постала Німеччина наразі, а безпосередньо вказує на необхідні кроки, які має зробити німецький уряд та суспільство, аби ці виклики подолати, знайшовши на кожен із них гідну відповідь.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *mit Entschiedenheit, Klarheit und mit Stärke* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *з рішучістю, чіткістю та силою*.

Das alle wäre nicht möglich gewesen ohne Ihren unermüdlichen Einsatz, ohne den Einsatz Ihrer Kameradinnen und Kameraden [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Нічого з цього не було б можливо без ваших невтомних зусиль, без відданості ваших колег.

В наведеному випадку йдеться про генералізацію словосполучення *Kameradinnen und Kameraden*, яке дослівно перекладається українською мовою «товаришів і товаришок». Відтак, у оригінальному німецькомовному тексті реалізується гендерна стратегія, покликана зауважити, що Олаф Шольц у своєму телевізійному зверненні апелює не лише до чоловіків, які служать у Бундесвері, але й насамперед до жінок, які несуть службу в німецькій армії. Проте, на думку перекладача, словосполучення може бути узагальнене таким чином: *ваших колег*.

За допомогою контекстуальної заміни було відтворено лексему *Kameraden*, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про колег за Бундесвером, що підкреслює сутність німецької армії як контрактної, де співіснують як безпосередньо військові, так і громадянські фахи.

Dafür sage ich Ihnen heute: Vielen Dank! [89]

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому я кажу: велике вам спасибі!

У цьому реченні маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як вилучення. Так, у фрагменті *Dafür sage ich Ihnen heute*, при перекладі було здійснено вилучення компоненту *heute* та переміщення займенника *вам* з головного речення до прямої мови, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Тому я кажу* із метою правильного відтворення оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу.

Die weltpolitische Lage bestärkt uns darin, wie wichtig und notwendig dieser Kurswechsel ist [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Глобальна політична ситуація зміцнює нашу віру в те, наскільки важливою та необхідною є ця зміна курсу.

Die weltpolitische Lage відтворено у мові перекладу як «глобальна політична ситуація». У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що німецький канцлер висловлює непохитну віру в доречність нового зовнішньополітичного курсу своєї країни.

Wir alle sind erschüttert über den grausamen Terror der Hamas und ihrer Unterstützer gegen Israel [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Ми всі шоковані жорстоким терором ХАМАСу та його посіпак проти Ізраїлю.

У фрагменті *Wir alle sind erschüttert* лексему *erschüttert* було перекладено за допомогою українського відповідника *шоковані*. У випадку ж уживання дослівного перекладу цей фрагмент мав би такий вигляд: *Ми всі приголомшені*. Проте, на наш погляд, лексема *приголомшені* не здатна вповні передати сутність емоції, про яку говорить Олаф Шольц, адже враження можуть бути як позитивними, так і негативними, а от тероризм, що постає каталізатором виникнення вражень канцлера, є однозначно негативним явищем, відтак, викликає достатньо болісні враження відторгнення, несприйняття, шоку. Отже, в наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що німецький канцлер був шокований терористичною діяльністю організації ХАМАС.

Лексема *Unterstützer* є відносно нейтральною, проте в контексті аналізованої промови Олафа Шольца, трансльованої у випуску новин, є очевидним її негативне забарвлення, яке, втім, не виражене лексично, тому за умови дослівного перекладу можна припустити, що йдеться про *прихильників* або *союзників* терористичної організації ХАМАС. Як бачимо, обидва ймовірні варіанти еквівалентного словникового перекладу постають у контексті промови німецького канцлера відчутно недоречними стосовно ситуації, адже прихильники можуть бути, наприклад, у музичного гурту, а союзники – в якійсь поважної політичної організації чи країни, проте не в

терористичної боївки, яка вбиває цивільних громадян і шокує власними злочинами весь світ. Тому, на наш погляд, цілком доречним у цьому випадку буде вживання контекстуального варіанту перекладу зі стилістичною спеціалізацією *посіпаки* замість словникового *прихильники/союзники*. Лексема *посіпаки* є результатом використання модуляції при перекладі, покликаної уточнити для реципієнтів промови Олафа Шольца справжню глибоко негативну сутність актуалізованого ним явища.

So bitter es ist: Wir leben in der Welt nicht in Friedenszeiten [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Як би це не було гірко визнавати, але ми живемо не в мирні часи.

Розглянемо першу частину речення, залученого до аналізу: *So bitter es ist*. За умови послугування дослівним перекладом його можна було б відтворити українською мовою таким чином: *Це так гірко*. Натомість, у цьому випадку ми використали можливості такого різновиду лексико-граматичних трансформацій, як антонімічний переклад, замінивши позитивну граматичну форму висловлювання на негативну, таким чином змінивши стверджувальну тональність оригінального тексту на заперечну: *Як би це не було гірко визнавати*. Подібний підхід дозволив максимально адекватно передати зміст обраного фрагменту, адже в оригінальному тексті він постає першою частиною антитези, відтак, доречним було посилення семантики протиставлення.

У цьому прикладі при перекладі також було використано лексичну трансформацію – додавання лексеми *визнавати* із метою адекватного відтворення тексту оригіналу, що покликане засвідчити визнання Олафом Шольцем усієї серйозності поточної безпекової ситуації у світі.

У цьому реченні при перекладі було здійснено вилучення компоненту *der Welt*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила

надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *ми живемо не в мирні часи*.

Unsere Friedensordnung ist in Gefahr [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Мир під загрозою.

Структурний екзотизм *Friedensordnung* відтворено у мові перекладу лексемою *мир*, яка постає більш всеохопною й багатоаспектною – адже очевидно, що йдеться про мир у всьому світі. Відтак, використання в цьому випадку можливостей модуляції, а саме застосування контекстуального перекладу постає, на наш погляд, цілком доречним.

У цьому реченні також застосовано вилучення займенника *Unsere*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена до єдиного слова *мир*.

Das Sondervermögen von 100 Milliarden Euro ist ein erster, wichtiger Schritt [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Спеціальний фонд у 100 мільярдів євро є важливим першим кроком у цьому напрямку.

Іменник *Sondervermögen*, словниковим відповідником якого є словосполучення *спеціальні активи*, було перекладено як *спеціальний фонд*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, оскільки послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, бо в українському суспільно-політичному обігу лексема *фонд* є більш поширеною, відтак, її використання зробить текст промови Олафа Шольца, виголошеної під час випуску новин на німецькому телебаченні, більш зрозумілими україномовному реципієнтові.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення у фрагменті: *ist ein erster, wichtiger Schritt*, адже в оригінальному тексті лексеми *erster, wichtiger* слідує саме в такому порядку, натомість, в українському перекладі їхній порядок представлення в реченні змінюється, отже, маємо в перекладі варіант: *є важливим першим кроком*.

У цьому прикладі при перекладі також було використано додавання лексичної одиниці. Фрагмент *ist ein erster, wichtiger Schritt* було перекладено таким чином: *є важливим першим кроком у цьому напрямку*. Додавання компоненту *у цьому напрямку* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою адекватного відтворення оригінального змісту.

Damit erreichen wir 2024 das NATO-Ziel von zwei Prozent, erstmals seit mehr als drei Jahrzehnten [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це означає, що ми досягнемо стандартів НАТО у два відсотки витрат на оборону у 2024 році, вперше за понад три десятиліття.

Іменник *das NATO-Ziel* перекладено за допомогою словосполучення *стандарти НАТО*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального іменника *Ziel* в українській мові є сполучення *мета*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, адже НАТО як глобальна структура не може мати лише одну визначену мету власної діяльності, яка була б настільки важливою для Олафа Шольца, що він вирішив наголосити на її досягненні в найближчому майбутньому. Натомість, НАТО як військовий та оборонний блок, має певні *стандарти*, про виконання яких, на

нашу думку, й говорить німецький канцлер, адже збільшення витрат на оборону – це аж ніяк не мета німецької економіки, а виконання нею вимоги для країн-членів НАТО.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид трансформації, як додавання лексичної одиниці. Додавання компоненту *витрат на оборону* було здійснено із метою адекватного відтворення тексту оригіналу.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення у фрагменті: *Damit erreichen wir 2024 das NATO-Ziel von zwei Prozent*, адже в оригінальному тексті лексема 2024 вжита в середині першого простого речення, а в перекладному варіанті зазначена лексема винесена на його кінець, отже, маємо в перекладі варіант.

Sie ist einer neuen sicherheitspolitischen Realität geschuldet! [89]

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це пов'язано з новою реальністю політики безпеки!

У наведеному прикладі структурний екзотизм *sicherheitspolitisch* було відтворено за допомогою калькування *політики безпеки* з метою уникнення словотворчих моделей, які не характерні мові перекладу.

Deshalb arbeiten wir an einem Anpassungspfad für den Verteidigungshaushalt, der dies auch nach Verausgabung des Sondervermögens sicherstellt [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому ми працюємо над таким шляхом коригування оборонного бюджету, який буде забезпечений навіть після того, як кошти спеціального фонду будуть витрачені.

У наведеному прикладі для перекладу лексеми *Anpassungspfad* було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента

контекстуальним *шляхом коригування*. Еквівалентом лексики *Anpassungspfad* є словосполучення *шлях адаптації*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики є не зовсім доречним контекстуально, адже в промові Олафа Шольца, очевидно, йдеться про вже затверджений бюджет держави, який можна лише коригувати залежно від виникнення нагальних потреб.

Також у цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид лексичної трансформації, як додавання. Фрагмент *der dies auch nach Verausgabung des Sondervermögens sicherstellt* було перекладено таким чином: *забезпечений навіть після того, як кошти спеціального фонду будуть витрачені*. Додавання фрагменту *кошти* було здійснено з метою адекватного відтворення ТО. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті лексики з використанням уточнення *кошти*, яке покликане підкреслити деталі бюджетної політики німецького уряду.

Denn nur wenn sich die Bundeswehr darauf verlassen kann, können auch Beschaffungsprozesse nachhaltig geplant und umgesetzt werden [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Лише якщо Бундесвер може покластися на це, процеси закупівель можна планувати стабільно.

У тексті перекладу було вилучено компонент *umgesetzt*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкову інформацію, була спрощена для сприйняття рецепієнтом.

Інфінітив пасиву *können ... geplant werden* відтворено активним станом *можна планувати*. Застосування цієї граматичної трансформації зумовлено необхідністю подолання розбіжностей мовних норм.

Zentraler Handlungsauftrag, der aus der Zeitenwende folgt, ist die Überwindung der organisatorischen und bürokratischen Schwerfälligkeiten, die die Truppe seit Jahren ausbremsen [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Провідним завданням дій, які впливають з умов нової ери, є подолання бюрократичної млявості, яка роками гальмувала розвиток війська.

Лексему *zentraler* було перекладено за допомогою відповідника *провідним*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Словниковим еквівалентом оригінальної лексики *zentraler* в українській мові є слово *центральний*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики є не зовсім доречним контекстуально, адже зазначена лексема в ТО має своєю провідною семою саме значущість для проголошеного федеральним канцлером комплексу дій, а не просторову характеристику.

Також у цьому прикладі при перекладі було використано трансформації, як додавання лексичної одиниці *умови* із метою конкретизації контексту.

Додавання лексики *развиток* зумовлено прагненням уточнити, що гальмувався внаслідок бюрократії саме розвиток німецького війська.

Так, у фрагменті *ist die Überwindung der organisatorischen und bürokratischen Schwerfälligkeiten* при перекладі було здійснено вилучення компоненту *organisatorischen*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *є подолання бюрократичної млявості*.

Dass dieses Beschleunigungssignal auch in der Truppe verstanden wurde, zeigt die Anzahl der sogenannten 25-Millionen-Euro-Vorlagen für den Haushaltsausschuss des Deutschen Bundestages in diesem Jahr [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Кількість пропозицій у 25 мільйонів євро для бюджетного комітету німецького Бундестагу цього року свідчить про те, що сигнал прискорення також зрозуміли війська.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, сполучення *25-Millionen-Euro-Vorlagen* змінює свою позицію в середині речення та виноситься на його початок, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Кількість пропозицій у 25 мільйонів євро*. Аналогічно фрагмент *dass dieses Beschleunigungssignal* в перекладі перенесено із фінальної частини речення в початкову. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів в мові оригіналу та мові перекладу.

Також слід зауважити, що у фрагменті *dass dieses Beschleunigungssignal* при перекладі було здійснено вилучення компоненти *dieses*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкову інформацію, була спрощена й замінена конструкцією *сигнал прискорення*.

Zum Umgang mit der Zeitenwende gehört auch, Lehren aus dem aktuellem Kriegsgeschehen zu ziehen und unsere Ausrüstung und Beschaffung entsprechend anzupassen [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Діяльність в епоху змін також включає формулювання висновків із поточних воєнних подій і відповідне вдосконалення нашого обладнання та закупівель.

У фрагменті *Lehren aus dem aktuellem Kriegsgeschehen zu ziehen* лексему *Lehren* було перекладено за допомогою українського відповідника *висновки*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Словниковим

еквівалентом оригінальної лексеми *Lehren* в українській мові є слово *уроки*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми, на наш погляд, є занадто «книжним» для політичної промови, де доречнішим буде послугування усталеною лексикою цієї форми публіцистичного стилю.

Wir sehen jeden Tag in der Ukraine und auch in Israel, welche Gefahren von Drohnen und Raketen ausgehen [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Ми щодня бачимо в Україні та Ізраїлі небезпеку, яку становлять безпілотники та ракети.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, лексема *Gefahren* змінює свою позицію в другій частині складного речення та переноситься до його першої частини. Подібна перестановка зумовлена необхідністю наголосити саме на лексемі «небезпека».

У фрагменті *in der Ukraine und auch in Israel*, при перекладі було здійснено вилучення компоненту *auch* внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *в Україні та Ізраїлі*.

Die European Sky Shield Initiative zur europäischen Luftverteidigung ist daher von ganz zentraler Bedeutung für unsere Sicherheit [89].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому Європейська ініціатива протиповітряної оборони Sky Shield має провідне значення для нашої безпеки.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, назва європейської ініціативи із протиповітряної оборони *Sky Shield* в оригінальному тексті перебуває на початку речення, натомість у перекладі ця назва виноситься до середини

речення, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Європейська ініціатива протиповітряної оборони Sky Shield*. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

У фрагменті *zentraler Bedeutung für unsere Sicherheit* лексему *Zentraler* було перекладено за допомогою українського відповідника *провідним*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексеми *Zentraler* в українській мові є слово *центральний*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, адже зазначена лексема в тексті оригіналу має своєю провідною семою саме значущість для безпеки Німеччини європейської системи протиповітряної оборони.

Антонімічний переклад вживається рідко, але можливий у випадках, коли потрібно відтворити значення через протилежність. Наприклад, для виразу *to rain on somebody's parade* ("порушувати чийсь плани") в українській мові можна використати протилежне за змістом вираження на кшталт "перешкоджати святу" залежно від контексту.

Граматична заміна для передачі ідіом, таких як *to make heavy weather of something* («робити з мухи слона»), часто використовують заміну синтаксичної конструкції: в англійській мові це дієслівна конструкція, а в українській — фразеологічний зворот.

Також *to keep a weather eye out* («уважно спостерігати») передається з додаванням описового дієслова («слідкувати уважно»).

Додавання вживається для передачі контексту, який може бути відсутнім в оригіналі, наприклад: *Fair-weather friend* перекладається як «друг лише у гарну погоду», де додається уточнення «лише».

Lovely weather for ducks – «чудова погода для качок» вимагає додавання контекстуального опису ситуації, якщо перекладений текст має бути зрозумілим поза розмовною ситуацією.

Опущення використовується для вилучення надлишкових або тавтологічних елементів. Наприклад: у виразі *after rain comes fair weather* переклад може спрощуватися до «після дощу буде сонечко», опускаючи додаткову фразову структуру.

Транспозиція (перестановка одиниць перекладу), наприклад: *it rains cats and dogs* – в українській перекладається як «ліє як із відра», змінюючи порядок і образність.

April weather ("часта зміна погоди чи настрою") може бути передана у вигляді "то дощ, то сонце", що структурно змінює порядок елементів.

Описовий переклад використовується, коли прямий переклад неможливий через культурні або мовні відмінності: *brass monkey weather* («дуже холодна погода») передається описовим поясненням «мороз, що аж кістки тріщать». *To chase rainbows* («гнатися за неможливим») вимагає пояснення образу в тексті або адаптації до українських реалій.

Компенсація (заміна елемента іншою лексичною одиницею, наприклад: *A snowball's chance in hell* («жоден шанс») може бути переданий як "шансів, як снігу влітку".

Цілісне перетворення - вирази, які не мають прямого відповідника, адаптуються загальними фразами. Наприклад: *to hit rough weather* («зіткнутися з труднощами») може бути перекладено як «потрапити в бурю» або «зазнати випробувань».

Приклади трансформацій: *To rain on somebody's parade* – додавання («перешкоджати чийсь планам).

Fair-weather friend – описовий переклад («друг лише в хорошу погоду»).

Snowed under – компенсація («завалений роботою»).

Розглянемо також випадки лексико-граматичних перекладацьких трансформацій з фразеологізмах німецької мови із метеорологічним компонентом:

Антонімічний переклад: *das Wetter soll man erst am Abend loben*: прямий аналог українською: «не хвали день до вечора», що є антонімічним перекладом.

Грамматична заміна: «*alle Wetter!*» (приблизно «тисяча чортів!»): тут здійснюється граматична заміна, оскільки в українській мові замість міжфразового виразу використовується окреме вигукване слово.

«*ein Wetter zum Hundekriegen*» (розм. «паскудна погода»): тут наявна граматична заміна в структурі виразу.

Додавання: «*Wind unter die Flügel bekommen*» («відчути в собі неабияку силу»): додано вираз «відчути в собі», що дозволяє краще передати зміст у контексті.

Опущення: у фразах, як «*bei j-m gut Wetter machen*» (піднімати чий-н, настрій), може бути опущено деякі елементи, не суттєві для розуміння в українському контексті.

Транспозиція: у випадку фрази «*auf der Sonnenseite des Lebens stehen*» («бути улюбленцем долі») має місце транспозиція, де елемент з різним словом заміщається для адаптації.

Описовий переклад: фразеологізми, що містять метеорологічні реалії, як «*eine dunkle Wetterwolke zieht sich über j-n zusammen*» (над ким-н. хмари згущуються), можуть бути пояснені через описові переклади для кращого розуміння значення.

Компенсація: «*j-d ist veränderlich wie das Wetter*» (у кого-н. сім п'ятниць на тиждень): компенсовано частиною виразу, яка переносить загальне значення на специфічне українське порівняння.

«*in den Wind reden*» (кидати слова на вітер): використано інший метафоричний вираз, що є цілісним перетворенням.

Отже, можемо зробити висновки, що найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання лексичних одиниць (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), вилучення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків), антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), описовий переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), калькування (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

Графічно співвідношення частотності використання перекладацьких стратегій відтворення змісту англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним значенням, ужитих у новинному дискурсі, українською мовою представлено на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1. Співвідношення частотності використання перекладацьких стратегій відтворення змісту англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним значенням, ужитих у новинному дискурсі, українською мовою

Отже, при перекладі англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним значенням, ужитих у новинному дискурсі, українською мовою використовуються різноманітні стратегії: від модуляції, додавання, вилучення, перестановки до конкретизації, генералізації, антонімічного перекладу.

Висновки до розділу 3

У роботі було виконано аналіз 100 прикладів фразеологізмів із метеорологічним значенням, представлених у текстах англomовних та німецькомовних новин, а також надані їх перекладні відповідники.

Зауважуючи певну обмеженість наявних класифікацій способів перекладу, нами було модифіковано загальну класифікацію перекладацьких трансформацій, розроблену В. Карабаном. Отже, згідно з модифікованою

класифікацією, виокремлюємо такі способи перекладу, уміщені в межах трьох основних різновидів перекладацьких трансформацій:

1. Транскодування, що містить у своїй структурі такі способи перекладу:

- транслітерація, себто транскодування графічної форми оригінального слова;
- транскрипція, себто транскодування звукової форми оригінального слова;
- калька, себто транскодування одиниці оригіналу за формою та містом, що відповідає одному зі словникових значень слова;
- нульове транскодування – пряме включення іншомовного слова латинськими літерами до тексту перекладу.

2. Лексико-семантичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- конкретизація, або заміна родової назви видовою назвою;
- генералізація, або заміна видової назви родовою назвою;
- модуляція, або заміна словникового еквіваленту оригінального слова контекстуальним.

3. Лексико-граматичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- антонімічний переклад, або заміна форми слова або словосполучення на протилежну;
- граматична заміна – заміна частини мови, синтаксичної конструкції, типу речення, що первинно були використані в оригінальному тексті;
- додавання, або введення до перекладу лексичних елементів, що були відсутні в оригінальному тексті;

- опущення, або вилучення з тексту перекладу плеонастичних або тавтологічних елементів;
- транспозиція, або структурні зміни в порядку слідування одиниць;
- описовий переклад, або пояснення значення іншомовної реалії;
- компенсація, або заміна елементу оригінального тексту будь-яким іншим елементом, що компенсує втрату інформації;
- цілісне перетворення, або вираження смислу іншомовного тексту засобами мови перекладу, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками певної реалії.

Можемо зробити висновки, що найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання лексичних одиниць (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), вилучення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків), антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), описовий переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), калькування (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

Отже, при перекладі англomовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним значенням, ужитих у новинному дискурсі, українською мовою використовуються різноманітні стратегії: від модуляції, додавання, вилучення, перестановки до конкретизації, генералізації, антонімічного перекладу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Ретроспектива фразеологічних досліджень показує, що в працях багатьох учених було визначено фразеологію як самостійну лінгвістичну дисципліну, вказано на її відокремленість від синтаксису, лексикології і стилістики, у той час, як зарубіжні автори, навпаки, продовжували розглядати фразеологію в ракурсі інших дисциплін (загального мовознавства, лексикології, стилістики, лексикографії).

Фразеологія – галузь лексикології, яка вивчає фразеологічні одиниці. Фразеологічна одиниця (фразеологізм) – група слів з фіксованою лексичною композицією і граматичною структурою. Фразеологічні одиниці характеризуються відтворюваністю та цілісністю значення, вони складаються з роздільно оформлених складників. Людина не конструє кожного разу у голові фразеологізм, а відтворює його зі своєї пам'яті. Значення фразеологізмів знайоме носіям мови і визначається з цілого виразу, а не з його окремих складових. Значення фразеологічних одиниць є результатом історичного розвитку даної мови.

В ході перекладу фразеологізму перекладачеві слід передати його значення та відобразити його образність, знайшовши аналогічний вислів у англійській мові й не втративши при цьому з поля зору стилістичну функцію фразеологізма. За умови, коли в англійській мові відсутній ідентичний образ, перекладач змушений вдаватися до пошуку «приблизного відповідника».

Підсумовуючи вищесказане, подамо основні способи перекладу фразеологічних одиниць:

1. Найкращий спосіб – передати фразеологізм фразеологізмом. Це є можливим тоді, коли англійська та українська мови запозичили фразеологічний зворот з інших мов (найчастіше класичних);

2. Переклад фразеологічним аналогом, тобто використання в українській мові фразеологічних одиниць, які мають те саме значення, але які побудовані на іншому образі. При такому перекладі слід враховувати, що український образ повинен бути нейтральним щодо національного забарвлення.

Новинний дискурс є однією з найважливіших складових медіадискурсу. Специфіку екстралінгвістичної ситуації новинного дискурсу визначають кілька компонентів:

- 1) це комунікація за умов медійного часопростору, тобто необхідно враховувати особливості зазначеного мас-медійного каналу (технології, середовище, усна форма побутування мови, специфіка редагування тощо);
- 2) прямий ефір, що використовується для репортажів з місця події (standup, on location), та студійний запис, що використовується для показу дикторів новин (on station).

Основними особливостями використання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у англійських та німецькомовних новинних текстах є такі аспекти: фразеологічні одиниці з метеорологічною семантикою відсутні в українській мові, що спричиняє складності розуміння та перекладу; невелика частина фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою має вузьке значення, що набуває статусу терміна, основна їх частина – дієслова з використанням компонентів *on*, *up*, *in with*, які характеризуються багатозначністю й поліфункціональністю;

Семантична та синтаксична специфіка вживання фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у англійських та німецькомовних новинних текстах полягає в тому, що всі складові компоненти фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою повинні розглядатися та інтерпретуватися як єдине семантичне ціле; використання

фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у публіцистичних текстах сприяє стисненості, лаконічності, ефективності, мовній економії; функціонування фразеологічних одиниць із метеорологічною семантикою у мові преси пов'язане з рухливістю зазначених мовних поєднань, їх здатністю набувати нові й трансформувати наявні лексичні значення для поширення їх у нових поняттях та явищах.

У роботі було виконано аналіз 100 прикладів фразеологізмів із метеорологічним значенням, представлених у текстах англomовних та німецькомовних новин, а також надані їх перекладні відповідники.

Зауважуючи певну обмеженість наявних класифікацій способів перекладу, нами було модифіковано загальну класифікацію перекладацьких трансформацій, розроблену В. Карабаном. Отже, згідно з модифікованою класифікацією, виокремлюємо такі способи перекладу, уміщені в межах трьох основних різновидів перекладацьких трансформацій:

1. Транскодування, що містить у своїй структурі такі способи перекладу:

- транслітерація, себто транскодування графічної форми оригінального слова;
- транскрипція, себто транскодування звукової форми оригінального слова;
- калька, себто транскодування одиниці оригіналу за формою та містом, що відповідає одному зі словникових значень слова;
- нульове транскодування – пряме включення іншомовного слова латинськими літерами до тексту перекладу.

2. Лексико-семантичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- конкретизація, або заміна родової назви видовою назвою;

- генералізація, або заміна видової назви родовою назвою;
- модуляція, або заміна словникового еквіваленту оригінального слова контекстуальним.

3. Лексико-граматичні трансформації, що містять у своїй структурі такі способи перекладу:

- антонімічний переклад, або заміна форми слова або словосполучення на протилежну;
- граматична заміна – заміна частини мови, синтаксичної конструкції, типу речення, що первинно були використані в оригінальному тексті;
- додавання, або введення до перекладу лексичних елементів, що були відсутні в оригінальному тексті;
- опущення, або вилучення з тексту перекладу плеонастичних або тавтологічних елементів;
- транспозиція, або структурні зміни в порядку слідування одиниць;
- описовий переклад, або пояснення значення іншомовної реалії;
- компенсація, або заміна елементу оригінального тексту будь-яким іншим елементом, що компенсує втрату інформації;
- цілісне перетворення, або вираження смислу іншомовного тексту засобами мови перекладу, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками певної реалії.

Можемо зробити висновки, що найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання лексичних одиниць (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), вилучення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості

проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків), антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), описовий переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків), калькування (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

Отже, при перекладі англомовних та німецькомовних фразеологізмів із метеорологічним значенням, ужитих у новинному дискурсі, українською мовою використовуються різноманітні стратегії: від модуляції, додавання, вилучення, перестановки до конкретизації, генералізації, антонімічного перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія : навч. посіб. для філол. фак. ун-тів. 2-ге вид., допов і перероб. Харків : Вища шк., 1988. 134 с.
2. Азарова Л. Є, Горчинська Л. В., Пустовіт Т. М. Особливості вивчення фразеологізмів у викладанні української мови як іноземної. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Херсон, 2019. Т. 30., №4. С. 1-5.
3. Азарова Л. Є., Горчинська Л. В. Фразеологізми як аспект вивчення лексики іноземними студентами. *Закарпатські філологічні студії* : науковий журнал / ред. І. М. Зимомря. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 1, Вип. 11. С. 61-67.
4. Аксьоненко Л. М. Фразеологія і пареміологія. К.: Академвидав, 2008. 420 с.
5. Андреева Т. Структурна типологія тавтологічних фразеологізмів української мови. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8: Філологічні науки (мовознавство)* : збірник наукових праць. 2012. Вип. 4. С. 21–27.
6. Андреева Т. М. Українські фразеологізми з дієслівно-іменниковою тавтологічною парою. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2016. Випуск 57. С. 19-26.
7. Андрейченко О. Лексико-фразеологічна основа текстів політичних дискусій (на матеріалі української преси кінця XX – початку XXI століття) : автореф. дис. ...канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 20 с.
8. Артеменко Г. Особливості фіксації логічного пізнання

- фразеологічними варіантами. *Лексикографічний бюлетень* : зб. наук. пр. К. : Ін-т української мови НАН України, 2011. Вип. 20. С. 39-45.
9. Бабич Н. Д. Фразеологія української мови : навч. посіб. Ч. І. Чернівці, 1970. 64 с.; Ч. II. Чернівці, 1971. 90 с.
10. Блашків О. В., Ковальчук Л. О. Способи перекладу фразеологічних одиниць з англійської мови на українську. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2014. Вип. 20. С. 209-213.
11. Вайлд О. Портрет Доріана Грея / О. Вайлд. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2012. 320 с.
12. Васильченко В. Етнокультурна семантика архаїчних складників фразеологічних одиниць URL: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1391. (дата звернення: 15.03.2021).
13. Васильченко В. М. Народна фразеологія як матеріал для українознавчих (етнолінгвістичних) студій. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : збірник наукових праць. 2009. Випуск 5. С. 34–39.
14. Венжинович Н. Ф. Позитивна репрезентація людини у фразеологізмах української мови. *Українська мова*. 2010. № 2. С. 34-38.
15. Венжинович Н. Простір і час в українській фразеології: лінгвокультурологічний аспект. *Prostor in čas v frazeologiji*: Kolektivna monografija. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2016. S. 423–428.
16. Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського рівня) : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.

- 17.Галинська О. М. Лінгвокультурна інформація англійських та українських інтертекстуальних фразеологізмів: монографія. Кіровоград, 2013. 276 с.
- 18.Гордієнко К. О. Методика викладання у навчанні іншомовних фразеологічних зворотів студентів факультету іноземних мов. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2018. Вип. 37 (2). С. 51-54.
- 19.Греб М. М. Прикладні аспекти проектування змісту навчання лексикології та фразеології майбутніх учителів початкової школи. *ScienceRise*. 2015. С. 46-51
- 20.Грицева А. П., Хаді Бак Варьирование фразеологических единиц. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : зб. наук. пр. / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький : ХНУ, 2019. Вип. 17. С. 13–16.
- 21.Гудима Н. В. Проблема фразеології в методиці початкового курсу навчання іноземної мови. *Наук. праці Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту імені Івана Огієнка* : зб. за підсумками наук. конф. викл., докторантів і асп. : Вип. 11. Кам'янець-Подільський, 2012. Т. 3. С. 171–174.
- 22.Денисова А. С. Вариантность фразеологических единиц, обозначающих ощущения человека (на материале украинского языка). *Международный научно-практический журнал «Авангард науки»*. Казахстан, 2017. Вып. 9 (10). С.9–13.
- 23.Денисова А. С. Семантика та структура фразеологізмів на позначення відчуттів людини. *Вісник Запорізького національного університету*. Філологічні науки. 2015. № 1. С. 364-370.
- 24.Денисова А. С. Явище варіантності та синонімії у фразеології. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2015. Вип. 40. С. 63-67.

- 25.Задко Т. П. Збереження стилістичних функцій фразеологізмів під час їх перекладу українською мовою. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. Дрогобич, 2016. Том 1. № 5. С. 120-123.
- 26.Івченко А. Українська народна фразеологія: ономазіологія, ареали, етимологія. Харків : ФОЛІО, 2009. 304 с.
- 27.Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
- 28.Князь Т. М. Емоційно-оцінні фразеологізми української мови в політичному дискурсі. *Лінгвостилістичні студії*. 2019. Випуск 11. С. 54-64.
- 29.Князь Т. М. Особливості функціонування фразеологізмів української мови в політичному дискурсі. *Лінгвістичні дослідження*. 2019. Випуск 50. С. 59-65.
- 30.Князь Т. М. Фразеологізми української мови на позначення заможності: структурно-семантичний, ідеографічний, лінгвокультурологічний аспекти: монографія. Харків: Точка, 2014. 176 с.
- 31.Кобякова І. К. Навчати перекладу : навч. посіб. Суми, Сумський державний університет, 2013. 159 с.
- 32.Ковальчук М.Перетворення фразеологізмів у газетних заголовках. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 134-140.
- 33.Коновець С. Комунікативно-прагматичні особливості актуалізації фразеологізмів у дискурсі сучасної преси (за матеріалами іспанських періодичних видань) : автореф. дис. ...канд. філол. наук : 10.02.05. Київ, 2002. 21 с.

34. Краснобаєва-Чорна Ж., Усенко О. Експресивно-стилістична класифікація фразеологізмів у Словнику фразеологічних термінів сучасної української мови. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. пр. Донецьк, 2011. Вип. 23. С. 265–274.
35. Краснобаєва-Чорна Ж., Усенко О. Семантико-граматична класифікація фразеологізмів у Словнику фразеологічних термінів сучасної української мови. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. пр. Донецьк, 2010. Вип. 21. С. 124–133.
36. Краснобаєва-Чорна Ж. Сучасна фразеологія: класифікаційні параметри фразеологічних одиниць. Словник фразеологічних термінів. *Лінгвокомп'ютерні дослідження* : зб. наук. праць / укл. : А. Загнітко (відп. ред.), Ж. Краснобаєва-Чорна (заст. відп. ред.) та ін. Донецьк : ДонНУ, 2013. Вип. 6. С. 372–375.
37. Кузнєцова Г. В. Семантичні зрушення у фразеологізмах як тактика створення двозначності. *Ukrainian society for the study of English 4th Symposium*. Київ, 2007. Р. 55–56.
38. Кузнєцова Г.В. Структурно-семантична варіативність фразеологічних одиниць в англomовному художньому дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Донецьк, 2008. 23 с.
39. Куценко Л.В. Вигуківі фразеологізми в сучасній українській мові: автореф. дис... канд. філол. наук. Дніпропетровськ, 1995. 20 с.
40. Кушнієрова А. О. Відтворення мовної картини світу крізь призму англійської фразеології. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2019. VII(36) I, 214. С. 22–25.
41. Ледовська Я. О. Відтворення англomовних фразеологічних одиниць на позначення характеристик людської особистості в українському перекладі. *«Язык и мир: современные тенденции преподавания*

- иностранных языков в высшей школе». Дніпродзержинський державний технічний університет, 2013. URL : http://confcontact.com/2013_02_20/13_Ledovskaja.html (20.11.2021).
42. Лєпухова Н.І. Переклад фразеологізмів німецької літературної романтичної казки українською мовою. *Наукові записки* [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки. Ніжин, 2017. Книга 1. С. 166–170.
43. Лисенко Г. Л., Чепурна З. В. Ідіома як основний носій інформації у німецькомовних заголовках. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 8(76), грудень. С. 36–38.
44. Лозицька М. Національно-культурна специфіка гендерно маркованих фразеологізмів з компонентом-зоонімом у сучасній німецькій мові. *Іноземна філологія*. 2019. Випуск 132. С. 16–25.
45. Метелюк І. В., Войцішук Ж. В. Джерела походження прислів'їв німецької мови. *Рівненський державний гуманітарний університет*. 2013. №37. С. 203.
46. Ніколащенко Ю.А. Формування навичок перекладу фразеологізмів у майбутніх перекладачів (на матеріалі німецької мови). *Молодий вчений: науковий журнал*. 2019. № 6 (70) С. 368-371.
47. Новікова Т. В. Переклад фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2015. Вип. 52. С. 203-207.
48. Олійник І. С., Сидоренко М. М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний тлумачний словник. Київ : Рад. шк., 1991. 400 с.
49. Пальчевська О. С. Фразеологізми української мови з просторовим

- компонентом семантики (спроба лінгвокультурного аналізу). *Львівський філологічний часопис*. Львів, 2017. № 1. С. 55–60.
50. Панченко Е. И. Фразеологизмы с компонентом-зоонимом в украинском и английском языках. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. Серия «Филология. Социальные коммуникации». 2014. Том 27(66). № 1. Ч. 1. С. 111-114.
51. Пашинська Л. М. Фразеологічні неологізми в сучасному українському мас-медійному дискурсі : автореферат дис. ... канд. філол. наук. Київ 2011. 19 с.
52. Пишна Л. Міжкультурний аспект перекладу фразеологізмів. *Мова і культура*. 2013. Вип. 16, т. 5. С. 415–419.
53. Прокопчук Л. Порівняльні звороти в системі складників формально-синтаксичної структури простого речення. URL: [http://www. info-library.com.ua/books-text-10682.html](http://www.info-library.com.ua/books-text-10682.html). (дата звернення: 15.03.2021).
54. Романченко А. П. Лінгвокреативність мовної особистості: фразеологічні одиниці. *Записки з українського мовознавства*. 2017. Вип. 24(2). С. 196-204
55. Романюк С. Фразеологізми та неофразеологізми в українському політичному дискурсі. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2015. № 3. С. 249-257.
56. Сарміна Г.Л. Явище дефразеологізації у заголовках німецькомовних публіцистичних текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Острог, 2015. Вип. 58. С. 177–179.
57. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
58. Сизонов Д. Ю. Функціонально-стилістична парадигма медійної фразеології. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і*

- практика. Київ, 2017. Вип. 35. С. 56-69.
59. Симоненкова Т. П. Формування навичок культури мовлення у процесі роботи з фразеологічними одиницями. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство). Вип. 4. Київ, 2012. С. 162-169.
60. Сороквашина І., Єрмоєнко С. В. Особливості передачі фразеологізмів при перекладі художнього тексту з української мови на англійську. *Збірник наукових статей студентів та викладачів відділення перекладу*. Одеса, 2019. С. 56-59. Сучасна українська літературна мова : лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1973. 439 с.
61. Сціра М. Фразеологізм як об'єкт вивчення в іншомовній аудиторії (доцільність використання й критерії добирання). *Studia Ukrainica Posnaniensia*. Т. 8 (1). Poznań, 2020. С. 157-166.
62. Тодорова Н. Ю. Когнітивно-ономасіологічний аналіз як метод зіставного дослідження мотивації фразеологічних одиниць. *Інтелектуальна та емоційна складові навчання іноземних мов: новітні тенденції і завдання для вищої школи: матеріали IV-ої щорічної міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 червня 2018 р.)*. Київ : ННІМВ, НАУ, 2018. С. 238-242.
63. Уайльд О. Щасливий принц. К. : "Веселка", 1978. 219 с.
64. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
65. Федорченко Г., Добролюбова Г. Фразеологічне новаторство у сучасній публіцистиці. *Студентські лінгвістичні студії: збірник статей*. Житомир: Житомирський державний університет ім. Івана Франка, 2014. С. 129-135.

- 66.Федуленкова Т. Н. Фразеологічна варіантність як лінгвістична проблема. *Вісник Одеського університету*. 2005. № 4. С. 62-69.
- 67.Франчук Н. Л., Поздрань Ю. В. Семантична класифікація українських фразеологізмів із компонентом-зоонімом (на матеріалі «Українсько-російського словника» А. Ніковського). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації»*. 2019. Т. 30 (69), № 1. С. 38-42.
- 68.Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підруч. для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Винниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
- 69.Черноватий Л. М., Ковальчук Н. М. Система вправ і завдань для навчання усного послідовного перекладу. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія*. 2017. Вип. 86. С. 167-174.
- 70.Швець А. О. Фразеологізми з компонентом-числівником в українській та польській мовах. *Молодий вчений*. 2014. № 9 (12). С. 80-82.
- 71.Шостак К. А. Етнолінгвістичний аспект вивчення фразеологізмів української мови. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство)*. 2014. Випуск 6. С. 227–233.
- 72.Bassnett S., Lefevere A. *Constructing Cultures: essays on literary translation*. Clevedon: Multilingual matters, 1998. 163 p.
- 73.Cowie A. P. *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford : Clarendon Press, 1998. 258 p.
- 74.Crystal D. *English as a Global Language*. First Edition, Cambridge, 2013. 212 p.
- 75.Chitra F. *Idioms and Idiomaticity*. Oxford University Press, 1996. 265 p.
- 76.Jackendoff R. *Languages of the mind : essays on mental representations*. Oxford : The MIT Press, 1992. 205 p.

77. Jeffries L. *Discovering Language. The Structure of Modern English*. New York, 2006, 252 p.
78. Lakoff G. *More than Cool Reason : a field guide to poetic metaphor*. Chicago : Chicago Univ. Press, 1989. 230 p.
79. Llongo Lopez V. Phraseology in Teaching and Learning Spanish as a Foreign Language in the USA. *EUROPHRAS*. London, 2017. P. 87-94.
80. Merriam-Webster's 11th Collegiate Dictionary. Merriam-Webster, 2011-2018.
81. Moon R. Phraseology in general monolingual dictionaries. *International Handbook of Phraseology*. Berlin : Mouton de Gruyter, 2007. 292 p.
82. Panin E. Concept-scheme verbalization by means of English phraseology. *Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Філологія* / ред. кол.: Г. Шумицька Н. Венжинович та ін. Ужгород : ПП Данило С. І., 2020. Вип. 2 (44). С. 251-254.
83. Shchychlo L., Antipova A. Structural-semantic Features and Translation Specifics of German Phraseological Units with a Colorative Component. *Philological Treatises*, Vol. 12 (2). 2020. P. 96–103.
84. Semino E. *Text worlds. Cognitive poetics: Goals, gains and Gaps*. Berlin, NY : W de G, Mouton De Gruyter, 2009. 560 p.
85. Skandera P. *Phraseology and Culture in English*. New York : Mouton de Gruyter, 2007. 511 p.
86. *Speech Interference Generated by Proverbs and Phraseological Units of the Russian and Chinese Languages* / Akbembetova A., Bekkozhanova G., N. Shengelbayeva, N. Bekeyeva, S. Askarova. *International Journal of Society, Culture & Language*, 9.2 Themed Issue on Modern Realities of National Languages of CIS Countries. Kazakhstan, 2021. P. 1-9.

- 87.Yemelianova O.V., T. M. Maga Political Phraseology and Features of its Translation in Modern English Journalistic Discourse. *Філологічні трактати*. 2019. Т. 11, № 1. С. 26-33.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 88.BBC Online. URL: <https://www.bbc.com/>

- 89.ZDF Online. URL: <https://www.zdf.de/live-tv>

***Актуальні питання вивчення
германських, романських
і слов'янських мов і літератур
та методики викладання іноземних мов***

**Збірник тез доповідей
Міжнародної наукової конференції
21–22 червня 2024 року**

Вінниця 2024

С 87 Збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов» (21–22 червня 2024 р.) / ред. колегія: О. В. Білецька (відп. ред.), Д. Є. Ігнатенко (заст. відп. ред.), О. С. Бойван, І. В. Гарбера, Л. С. Данцл, Н. М. Жукова, А. П. Загнітко, О. О. Залужна, В. І. Калініченко, І. В. Ковальчук, Л. М. Коваль, Е. К. Коляда, Т. А. Космеда, К. А. Лут, К. І. Мізін, В. А. Просалова, І. В. Пянковська, Л. Г. Шайд, О. В. Шарагіна, М. М. Юрковська, G. Drews-Sylla, D. Kumar, N. Lazebna, H. Sytar. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. 322 с.

До збірника включені тези доповідей учасників Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов» (25 січня 2021 р.), присвяченої дослідженню сучасних питань германських, романських і слов'янських мов та літератур, а також методики викладання іноземних мов. Рекомендовано здобувачам освіти усіх рівнів, молодим ученим, науковцям.

Усі матеріали подаються в авторській редакції. Погляди авторів, викладені в цьому збірнику, не відображають позицію організаторів Міжнародної наукової конференції «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов».

Редакційна колегія:

- Білецька О. В. канд. філол. наук, доцент, в. о. декана факультету філології, психології та іноземних мов ДонНУ імені Василя Стуса (відповідальний редактор);
- Ігнатенко Д. Є. канд. філол. наук, в. о. завідувача кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса (заступник відповідального редактора);
- Бойван О. С. канд. пед. наук, доцент, в. о. завідувача кафедри теорії і практики перекладу ДонНУ імені Василя Стуса;
- Гарбера І. В. канд. філол. наук, в. о. завідувача кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
- Данцл Л. С. канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса;
- Жукова Н. М. канд. філол. наук, доцент, в. о. завідувача кафедри «Іноземна філологія та переклад» Національного університету «Запорізька політехніка»;
- Загнітко А. П. д-р філол. наук, професор, член-кореспондент НАН України, професор кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
- Залужна О. О. канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
- Калініченко В. І. канд. філол. наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов професійного спрямування ДонНУ імені Василя Стуса;
- Ковальчук І. В. канд. психол. наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту лінгвістики Національного університету «Острозька академія»;
- Коваль Л. М. д-р філол. наук, професор, професор кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури ДонНУ імені Василя Стуса;
- Коляда Е. К. канд. філол. наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови Волинського національного університету імені Лесі Українки;
- Космеда Т. А. д-р філол. наук, професор, професор кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса;
- Лут К. А. канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад» Національного університету «Запорізька політехніка»;
- Мізін К. І. д-р філол. наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання Університету Григорія Сковороди в Переяславі;
- Просалова В. А. д-р філол. наук, професор, професор кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури ДонНУ імені Василя Стуса;
- Пянковська І. В. канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка;
- Шайд Л. Г. асистент кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури ДонНУ імені Василя Стуса, лектор DAAD;
- Шарагіна О. В. канд. філол. наук, завідувач кафедри слов'янської та романо-германської філології ННІ філології та журналістики Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського;
- Юрковська М. М. канд. філол. наук, доцент, в. о. завідувача кафедри англійської філології ДонНУ імені Василя Стуса;
- Drews-Sylla G. Prof. Dr., Head of the Chair of Slavic Studies, Julius-Maximilian University of Würzburg;
- Kumar D. Associate Professor of English, Dyal Singh College, Karnal, India;
- Lazebna N. Doctor of Philology, Associate Professor, Researcher, TEFL Chair, Julius-Maximilian University of Würzburg;
- Sytar H. Doctor of Philology, Docent, Researcher, Institute of Slavonic Studies, Department of Slavic linguistics and lexicography, Czech Academy of Sciences.

© Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2024

<i>Овсієнко Леся, Гриценко Наталія Черкаси</i>	АНАЛІЗ ТРАДИЦІЙНОЇ ТА НОВІТНЬОЇ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ.....
<i>Оленяк Мар'яна Київ</i>	ДАВНЬОАНГЛІЙСЬКІ ОБРАЗНІ ПОРІВНЯННЯ З АНІМАЛІСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ.....
<i>Паславська Алла Львів</i>	DER RUSSISCHE KRIEG GEGEN DIE UKRAINE ALS THEMA IM DAF-UNTERRICHT
<i>Патріарх Вікторія Вінниця</i>	«ЧОРНИЙ ГУМОР» У РОМАНІ ЕРІХА МАРІЇ РЕМАРКА «IM WESTEN NICHTS NEUES»
<i>Пересада Єлизавета Вінниця</i>	ФЕНОМЕН ЕВФЕМІЗАЦІЇ: НОВІ ФОРМИ АБРЕВІАТУРНИХ УТВОРЕНЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
<i>Пилипак Валерія Вінниця</i>	СУЧАСНИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ТЕКСТ ТА ЙОГО СТРУКТУРА
<i>Письменна Інна Дніпро</i>	ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО
<i>Підгрушина Олена, Клименко Михайло Київ</i>	ВІДТВОРЕННЯ ХУДОЖНІХ ЗАСОБІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНОГО АВТОБІОГРАФІЧНОГО РОМАНУ Г. Д. РОБЕРТСА «ШАНТАРАМ».....
<i>Postolatii Valeriia, Kozachuk Andrii Kyiv</i>	TRANSLATING CROSSFIT TERMINOLOGY.....
<i>Потапчук Світлана Рівне</i>	ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОМПОНЕНТОМ- ОЙКОНІМОМНА ПОЗНАЧЕННЯ ЯКОСТЕЙ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....
<i>Пранман Аліна Вінниця</i>	ФРАЗЕОЛОГІЗМ З МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ НОВИН).....
<i>Просалова Віра, Нужний Станіслав Вінниця</i>	КІНОВЕРСІЯ РОМАНУ ІВАНА БАГРЯНОГО «ТИГРОЛОВИ»: СПІЛЬНЕ І ВІДМІННЕ
<i>Пянковська Ірина Кропивницький</i>	МОВНІ ЗАСОБИ ЗЛОВЖИВАННЯ В НІМЕЦЬКИХ МЕДІАТЕКСТАХ
<i>Равло Поліна Вінниця</i>	ОНОМАТОПЕЇЧНА ЛЕКСИКА В АНГЛІЙСЬКІЙ І ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ
<i>Радецька Світлана Київ</i>	НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПЕРЕКЛАД В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ІННОВАЦІЇ, ОСВІТА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....

Роменська Наталія
Полтава

ПОЕТИКА РОМАНУ ЕМІЛІ БРОНТЕ
«ГРОЗОВИЙ ПЕРЕВАЛ».....

Росоха Олена
Вінниця

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ВЛАСНИХ НАЗВ У РОМАНІ І. НОЛЛЬ «МЕРТВИЙ
ПІВЕНЬ»
(«DER HAHN IST TOT»).....

*Пранман Аліна, здобувачка ОС «Магістр»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна*

ФРАЗЕОЛОГІЗМ З МЕТЕОРОЛОГІЧНИМ КОМПОНЕНТОМ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ НОВИН)

Фразеологія мови, мов барвіста картина, відображає різні аспекти життя, зокрема й погодні явища. Ці стійкі сполучення слів, емоційно забарвлені та вживані в різних стилях, несуть відбиток національної своєрідності. Погодні явища впливають на формування менталітету народу, і відповідно знаходять відображення у фразеології англійської мови. Вплив погоди на життя людей зумовив появу численних фразеологізмів, пов'язаних із вітром, дощем, сонцем та іншими метеорологічними явищами. Ці стійкі вирази не лише називають природні феномени, але й описують їх вплив на людину, її емоції та діяльність. У мові ці знання відображаються за допомогою особливих одиниць – метеонімів (від грец. *meteo* – той, що стосується метеорології та лат. *nomen* – ім'я), тобто лексем, що позначають різноманітні стани природи, наприклад, зміну погоди (вітер, температура, опади та ін.) та стихійні явища (вода, вогонь, пара тощо). У фразеології англійської мови метеорологічні назви входять до складу багатьох одиниць і формують значний пласт.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю виявлення специфіки формування значення фразеологізмів з метеорологічним компонентом в англійській мові, що відображають світобачення народу.

Мета роботи полягає у визначенні способів відтворення фразеологічних одиниць із метеорологічним компонентом у новинному дискурсі.

Об'єктом дослідження є фразеологізми з метеорологічним компонентом в англійській мові. *Предметом* дослідження виступає перекладознавчий аспект, або більш конкретно – аналіз перекладу

фразеологізмів з метеорологічним компонентом. Матеріалом дослідження слугували фразеологічні одиниці, дібрані методом суцільної вибірки з фразеологічних словників англійської та німецької мов. Досліджено 132 фразеологізми англійської мови.

Метеорологічний компонент мови – це сукупність слів та виразів, що описують різні аспекти погоди. Ці слова, немов пензлі художника, малюють картини дощу, вітру, сонця та інших природних явищ.

Серед метеорологічних слів, які називаються метеонімами, можна виділити:

- опади: *rain* (дощ), *sprinkle* (мряка), *hail* (град), *snow* (сніг);
- вітер: *wind* (вітер), *breeze* (бриз), *squall* (шквальний вітер), *blizzard* (завірюха);
- стан ґрунту: *slush* (снігова каша);
- грозові явища: *thunder* (гуркіт грому), *storm* (буря), *lightning* (блискавка);
- оптичні явища: *rainbow* (веселка), *cloud* (хмара);
- температура: *frost* (мороз), *heat* (спека);
- видимість: *fog* (туман), *mist* (мжичка), *dew* (роса);
- водні явища: *flood* (повінь).

Ці метеоніми, мов чарівні інструменти, дають можливість не лише описувати погоду, але й передавати її емоційний вплив на людину. Вони роблять нашумову багатшою, образнішою та емоційнішою.

Дослідження показало, що найпоширенішим метеорологічним компонентом у фразеологізмах є *wind* (вітер), наприклад: *to raise the wind* ('роздобути гроші').

Далі за частотою вживання йдуть:

- *rain* (дощ): *it never rains, but it pours* ('велика кількість труднощів, що звалюється на людину');
- *cloud* (хмара): *a cloud in one's sky* ('перепона, завада');
- *storm* (буря): *storm and stress* ('буря й натиск');
- *thunder* (грім): *as black as thunder* ('похмурий, сумний, розлючений').

Компоненти *lightning* (блискавка) та *heat* (спека) зустрічаються значно рідше, наприклад: *as quick as a flash of lightning* ('надзвичайно швидко, як блискавка'), *put the heat on smb* ('тиснути на когось, давити'). Природні явища *hail* (град), *breeze* (бриз) та *flood* (повінь) також нечасті, наприклад: *as thick as hail* ('частий, як град'), *be a breeze* ('бути легкою справою'), *flood of tears* ('море сліз').

Назви явищ, як-от *snow* (сніг), *dew* (роса), *fog* (туман) та *mist* (мжичка),

вжи-ваються частіше, наприклад: *as white as snow* ('білосніжний'), *like the dew in the morning* ('чистий, як ранішня роса'), *be like in a fog* (бути розгубленим), *cast mist before one's eyes* ('пускати пил в очі').

Елементи *blizzard* (завірюха) та *slush* (снігова каша) також наявні, наприклад: *blinding blizzard* ('важка ситуація, в якій людина не може розібратись'), *slush fund* ('гроші для підкупу'). *Rainbow* (веселка) та *frost* (мороз) займають останні місця за частотою, наприклад: *rainbow hunt* ('дурниця, нездійсненна мрія'), *black frost* ('найвищий ступінь чого-небудь'), а також *sprinkle* (мряка) та *squall* (шквальний вітер), наприклад: *look out for squalls* ('остерігатися небезпеки, бути насторожі'), *to sprinkle the flowers* ('роздавати хабарі').

Дослідження фразеологізмів з концептом WEATHER показало, що більшість із них мають негативне значення. Кожен фразеологізм додає до загального сприйняття погоди нові когнітивні характеристики, які дають змогу скласти когнітивний портрет того чи іншого метеорологічного явища.

Найчастішим метеорологічним явищем у досліджуваних фразеологізмах виявився вітер (WIND). Фразеологізми з концептами RAINBOW, LIGHTNING, BREEZE зустрічаються рідко, а концепт SHOWER практично не представлений. Калькування не є ефективним способом перекладу ідіоматичних зворотів, адже воно призводить до втрати образності та стилістичного забарвлення, які є ключовими компонентами таких виразів.

Безліч фразеологізмів з метеорологічними елементами свідчить про значну роль погоди в житті англійців. Непостійний океанічний клімат із частими дощами, туманами, сирістю та сильними вітрами знайшов відображення у світогляді жителів Британських островів, що чітко простежується в досліджених фразеологізмах. Фразеологізми, що містять назви природних явищ та доквілля, під час перекладу можна поділити на дві групи:

- з еквівалентами у мові перекладу:
 - повні еквіваленти: мають однакове значення та лексико-граматичну структуру, не залежать від контексту;
 - часткові еквіваленти: збігаються за значенням, але мають відмінності в структурі або лексичному складі;
- без еквівалентів у мові перекладу: не мають точних відповідників в іншій мові, перекладаються описово або за допомогою контекстуальних замінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаврись, В. І., Пророченко, О. П. (1981). Німецько-український фразеологічний слов-ник, 1–2. Київ: Радянська школа.
2. Hornby, A. S. (2005). Oxford Advanced Learner's Dictionary. 7th edition. Oxford University Press.
3. Korunets, I.V. (2001). Theory and Practice of Translation. Vinnytsia: Nova Knyha Pub-lishers.
4. Summers, D. (2007). The Longman Dictionary of Contemporary English. 4th edition. Longman.